

سلام!

هر آدمی یک مرغی درونش دارد که مدام با او حرف می‌زند.
از منظر منطقی، آدمی منطقی است که مرغش دوتا پا داشته باشد و حرف‌هایی بزند که مورد قبول جامعه باشد، مثل همه مرغ‌های دنیا!

ولی از منظر غیرمنطقی! مرغ بعضی آدم‌ها یک دونه پا بیشتر ندارد و یا تعدادش از دوتا بیشتر است!
توی دنیایی که مرغ همه دوتا پا دارد و یا باید دوتا پا داشته باشد، دوست داری مرغت چندتا پا داشته باشد؟!
به نظرم سه‌تا پا بهتر است از دو و یک پا!

راستش را اگر بخواهی آدم‌هایی که دنیا را کمی تکانه‌اند مرغ‌هایشان معمولاً دوتا پا نداشت! مثل اینشتین،
ابن سینا، بیل گیتس، مولوی، استیو جابز و ...

حتماً می‌دانید که خیلی از این‌ها حتی درس و دانشگاهشان را تمام نکرده‌اند یا در مدرسه‌هی مردود می‌شده‌اند
و یک جاهایی دیوانگی‌های زیادی داشته‌اند! زندگی پرتلاطمی داشتند و خیلی دوست نداشتند مرغشان مثل
بقیه باشد.

البته یک نکته مهم این است که لزوماً ادای این آدم‌ها را درآوردن باعث نمی‌شود مثل آن‌ها بشویم و اصلاً هم
فرق‌داشتن که لزوماً بهتر نیست.

مثلاً نباید مثل دیوانه‌ها برویم یک‌پای مرغمان را قطع کنیم تا مرغمان یک‌پا بشود. این یک فرایند است.
باید واقعاً آن‌طوری فکر کنیم و روش‌هایمان را تغییر بدهیم تا بعد آثار این تغییر به دنیای بیرون راه پیدا کند
و آدم‌های دنیا را در جریان وجود یک آدم با مرغ غیر دوتا قرار بدهد. لازمه این کار، یادگیری است.

مهم‌ترین ویژگی آدم‌های دارای مرغ غیر دوتا، نترسیدن از تغییر و بیرون آمدن از شیار گرم و نرم زندگی‌شان
است، برای تجربه کردن و لمس چیزهای جدید و بعد هم به نظرم خستگی‌ناپذیر بودن!

به قول یک ظریفی آدم‌ها سه دسته‌اند؛ آدم‌های ترسو که هیچ وقت شروع نمی‌کنند، آدم‌های ضعیف که هیچ
وقت تمام نمی‌کنند و آدم‌های قوی که هیچ وقت ول نمی‌کنند!

یادگیری و تغییر را ول نکن!

این کتاب شامل محتوای تکمیلی است.

توی بعضی از صفحه‌های این کتاب آیکون رو می‌بینی. هر کدوم از این آیکون‌های شماره‌دار ممکنه
کلید به گنج باشن، فقط کافیه دستورالعمل ساده زیر رو اجرا کنی تا به گنج برسی.

1 QR CODE پشت جلد کتاب رو اسکن کن.

2 شماره آیکون رو در باکس «جستجوی کُد» وارد کن و دکمه جستجو رو بزنی و محتوای تکمیلی رو ببین.
محتوای تکمیلی این کتاب شامل آزمون‌ها است.

هر آن چه سخت و استوار است، دود می‌شود و به هوا می‌رود.

راستش را بخواهید، این دنیای ما آن قدر بی‌منطق پیش می‌رود که دیگر کار از نگرانی هم گذشته. ما اهالی علوم انسانی هم شده‌ایم یک سری آدم‌های بی‌ربط که انگار از مناسبات این روزگار چیزی سر در نمی‌آوریم! اما خب! ما هم می‌توانیم ادعا کنیم که اگر دنیا دست ما بود، آن را بهتر و منطقی‌تر می‌ساختیم! ادعاست دیگر؛ ادعا که هزینه‌ای ندارد! پس موفق باشید.

در این کتاب سعی کرده‌ام آن چه را کتاب درسی گفته، بشکافم، تحلیل کنم و با مثال‌های بیشتر توضیح دهم. در بخش «حواست باشه!» نکات ظریف منطقی، علمی و کنکوری را توضیح دادم تا برداشت‌های اشتباه صورت نگیرد و کارتان راه بیفتد. بعد از هر مطلب هم «اگه گفتی» آمده که یک جور تمرین تشریحی است برای کسب مهارت بیشتر. لایه‌لای درس‌نامه تست هم داریم تا بیشتر با فضای حل تست آشنا شوید.

کادرهای «چی بود؟ چی شد؟» هم جدول‌ها و نمودارهای خلاصه مطالب است. منطق درس سختی است؛ اما وقتی در آن بینش و مهارت پیدا کنید، کارتان خیلی راحت می‌شود. من هم سعی کردم جوری منطق را توضیح بدهم که سختی‌هایش برایتان دود شود و به هوا برود! باز هم موفق باشید.

این کتاب، کتاب نمی‌شد اگر لطف و زحمات خیلی‌ها نبود. اول از همه، از آقایان علی سلوکی و دکتر علی امانت، ویراستاران علمی عزیزی تشکر می‌کنم که با سواد و دانش بسیار و دقت و موشکافی فراوانشان اشتباهات علمی را اصلاح کردند و کیفیت علمی و محتوایی کتاب را افزایش دادند. دوم، همکاران واحد تولید انتشارات خیلی‌سبز که اصل زحمات آماده‌سازی کتاب برعهده آنان بود و واقعاً مدیونشان هستم. سوم، سرکار خانم‌ها آرانی و نژادایران؛ مسئولان پروژه این کتاب که دوستانه، صبورانه و با لطف زیاد تمامی سختی‌ها و دشواری‌های کار را بر دوش کشیدند. چهارم سرکار خانم مریم طاهری، دوست و همکار قدیمی‌ام که نظارت محتوایی این کتاب را برعهده داشتند. و در آخر باید از مدیران و دوستان قدیمی و عزیزم تشکر کنم: مهندس سبزمیدانی و دکتر کمیل نصری که همیشه به من لطف و اعتماد داشته‌اند.

فهرست مطالب

سؤال	درس نامه	درس نامه و سؤال =
۱۴	۸	درس اول: منطق، ترازوی اندیشه
۲۵	۲۱	درس دوم: لفظ و معنا
۳۶	۳۱	درس سوم: مفهوم و مصداق
۴۸	۴۳	درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف
۵۸	۵۴	درس پنجم: اقسام استدلال استقرایی
۷۳	۶۷	درس ششم: قضیه حملی
۷۹		آزمون نیم سال اول
۸۷	۸۰	درس هفتم: احکام قضایا
۱۰۲	۹۵	درس هشتم: قیاس اقترانی
۱۱۳	۱۰۸	درس نهم: قضیه شرطی و قیاس استثنایی
۱۲۲	۱۱۸	درس دهم: سنجشگری در تفکر
۱۲۵		آزمون جامع کل کتاب
پاسخ		پاسخ نامه ✓
۱۳۶		پاسخ نامه تشریحی
۱۷۹		پاسخ نامه کلیدی

لفظ و معنا

درس در یک نگاه: در این درس، یاد می‌گیریم که میان ذهن، زبان و عالم خارج، رابطه وجود دارد و منطق به بحث الفاظ در حوزه زبان نیز می‌پردازد. ما در این جا، رابطه لفظ و معنا را بررسی می‌کنیم و انواع خطاهایی را که ممکن است در این رابطه رخ دهد، مشخص می‌کنیم. بنابراین مغالطه‌های این درس همگی مربوط می‌شوند به حوزه لفظ و معنا.

برخی اصطلاحات این درس

عالم خارج: منظور دنیای واقعی و عالم خارج از ذهن ماست.

مصادق: همان مثال و نمونه واقعی است؛ مثلاً انسان یک مفهوم است و مثال و مصادق آن می‌شود علی یا مریم یا هر فرد دیگری.

دلالت: یعنی حکایت کردن و هدایت کردن؛ مثلاً وقتی می‌گوییم تابلو راهنمایی دلالت بر چیزی دارد؛ یعنی نشانه چیزی است و ما را به سمت خاصی هدایت می‌کند.

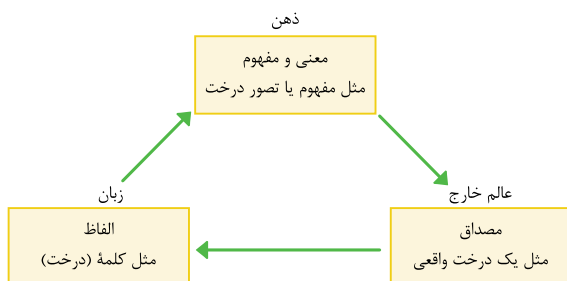
تضمن: یعنی شامل چیزی بودن و بخشی از چیزی را در بر داشتن؛ مثلاً وقتی می‌گوییم کتاب متضمن جلد است، یعنی جلد بخشی از آن است.

رابطه ذهن، زبان و عالم خارج

در درس قبل گفتیم منطق، علمی است که می‌خواهد از طریق بررسی و دسته‌بندی انواع خطاهای ذهنی و همچنین کشف و گردآوری قواعد و نحوه تفکر، جلوی اشتباه و خطا را در اندیشه بگیرد.

در ذهن ما، یک سری تصورات و تصدیقات وجود دارد. این مفاهیم در قالب کلمات و الفاظ ریخته می‌شوند و از این راه، به دیگران منتقل می‌شوند. پس ما آن چه را در ذهنمان می‌گذرد، از طریق کلمات و الفاظ به بیرون از ذهنمان انتقال می‌دهیم. مثلاً موجودی زنده و چهارپا که شیهه می‌کشد را در ذهنمان تصور می‌کنیم. اسم این موجود را می‌گذاریم «اسب». بعد به دیگران، حیوانی را نشان می‌دهیم و می‌گوییم آن «اسب» است؛ یعنی برای منتقل کردن این تصویر ذهنی به دیگران، از واژه «اسب» استفاده می‌کنیم.

در مثال بالا و در کل این فرایندی که توضیح دادیم، سه حوزه مجزا وجود دارد که با هم در ارتباط‌اند:

ذهن ما که دارای مفاهیم و تصورات مختلف است. (معنی و مفهوم)

عالم خارج از ذهن ما که اشیای گوناگون در آن وجود دارد. (مصادق)

زبان که نقش رابط میان ذهن و عالم خارج را بر عهده دارد. (کلمات و الفاظ)

میان این سه حوزه‌ای که اسم بردیم (ذهن، زبان و عالم خارج) وابستگی زیادی وجود دارد، به حدی که اگر در ذهن یا الفاظ خطایی رخ دهد، در دو حوزه دیگر نیز خطا به وجود می‌آید. به همین دلیل، علم منطق باید به جز ذهن، به رابطه ذهن با زبان هم توجه کند.

ما در این درس، به بخش زبان و رابطه آن با عالم ذهن می‌پردازیم.

حوزه بررسی زبان بسیار گسترده است و در علم زبان‌شناسی، از جنبه‌های مختلفی بررسی می‌شود؛ اما زبان در علم منطق، فقط از نظر رابطه کلمات (الفاظ) با معنی و مفهوم ذهنی آن کلمات مهم است. یعنی در منطق، فقط این مسئله مهم است که هر لفظی چه معنایی دارد و رابطه میان یک لفظ و معنایش چگونه است. به این بخش از منطق می‌گویند مبحث الفاظ.

چی بود؟ چی شد؟

رابطه ذهن و عالم خارج = مفهوم و مصادق
مبحث الفاظ منطق = بررسی رابطه زبان و تفکر

رابطه ذهن و زبان = معنی و لفظ
رابطه زبان و عالم خارج = لفظ و مصادق
معنی = مفهوم = تصور

حواست باشه!

❖ در واقعیت، هیچ وقت خطایی رخ نمی‌دهد، بلکه در ذهن یا زبان خطا رخ می‌دهد. هر نوع خطایی در این دو حوزه باعث می‌شود شناخت ما از واقعیت درست نباشد.

❖ علم منطق به بحث زبان به طور کلی می‌پردازد، نه یک زبان خاص. یعنی منطق می‌خواهد ببیند چه رابطه‌ای میان تفکر و زبان وجود دارد و کجاهاست که اشتباه در زبان، باعث خطای فکر می‌شود.

❖ منطق، کاری با قواعد صرفی و نحوی زبان ندارد. زیرا این قواعد ممکن است در هر زبانی متفاوت باشد و گفتیم که منطق به هیچ زبان خاصی وابسته نیست.

رابطه لفظ و معنا

مبحث الفاظ در منطق قرار است به ما نشان دهد که چه موقع ممکن است معنای اشتباهی را از الفاظ برداشت کنیم و این برداشت غلط، چه‌طور موجب خطا و اشتباه در اندیشه می‌شود.

علم منطق با بررسی انواع روابط میان الفاظ و معانی، انواع اشتباه‌ها و مغالطه‌هایی را که در این رابطه رخ می‌دهند، دسته‌بندی می‌کند.

اشتراک لفظ

گاهی یک کلمه معنای مختلف دارد؛ مثل کلمه «شیر» در زبان فارسی که هم به معنای شیر خوراکی است، هم به معنای شیر آب و هم به معنای حیوان شیر. باید حواسمان باشد که در واقع، هر کدام از این‌ها یک کلمه متفاوت هستند که فقط ظاهرشان به هم شبیه است؛ زیرا معنای هر کدام از این‌ها با هم خیلی فرق دارد. در علم منطق، به کلماتی با ظاهر یکسان، ولی معنای متفاوت، **مشترب لفظی** می‌گویند. گاهی کاربرد مشترک لفظی در جمله می‌تواند موجب خطای ذهن شود؛ زیرا معلوم نیست منظور گوینده، کدام معنای این لفظ بوده است. مثلاً اگر یک کودک از ما بپرسد «ماه چیست؟» شاید اول نفهمیم ماه در آسمان را پرسیده یا منظورش ماه‌های سال است.

در ضمن، اشتراک لفظ فقط در حیطه «اسم‌ها» نیست. «فعل‌ها» و «حروف» نیز خیلی وقت‌ها مشترک لفظی هستند. مثلاً:

اشتراک لفظ در حروف	اشتراک لفظ در افعال
با: شیوا با عصبانیت از در وارد شد. (در حال) من با او فرق دارم. (حرف جداکننده) من با تاکسی آمدم. (به وسیله) تا: از تهران تا کرج راه زیادی نیست. (نشان‌دهنده فاصله) پشت دیوار پنهان شد تا کسی او را نبیند. (نشان‌دهنده دلیل)	گذشتن: بخشیدن، عبور کردن ماندن: ایستادگی کردن، باقی‌ماندن، گیج و مبہوت شدن

حواس باشد!

- ❖ **مشترب لفظی، دو کلمه با ظاهر و تلفظ کاملاً یکسان است؛** نه این‌که کمی تا قسمتی شبیه هم باشند. مثلاً کلمات «خورد» و «خُرد» یا کلمات «تَن» و «تُن» یا «حلیم» و «هلیم» مشترک لفظی نیستند. در واقع، مشترک لفظی کلماتی‌اند که در ادبیات به آن‌ها **جناس تام** می‌گوییم.
- ❖ استفاده از مشترک لفظی در زبان لزوماً باعث اشتباه و خطا نمی‌شود و در اکثر مواقع ما از بافت جمله و موضوع گفت‌وگو منظور گوینده یا نویسنده را می‌فهمیم. مثلاً در جمله «مدارس اول مهر باز می‌شوند» کاملاً معلوم است که منظور مهرماه است نه مهربانی یا خورشید.
- ❖ استفاده از مشترک لفظی در شعر و ادبیات برای زیباتر شدن متن است و خیلی وقت‌ها موجب آرایه ادبی ایهام می‌شود. پس کاربرد مشترک لفظی (جناس تام) در ادبیات به هیچ‌وجه خطا و مغالطه نیست و معمولاً می‌خواهند هر دو معنی از عبارت برداشت شود. مثلاً «خواب شیرین» هم می‌خواهد به خواب خوب اشاره کند و هم به خواب‌بودن شیرین در داستان شیرین و فرهاد.
- ❖ مغالطه با برداشت متفاوت یکی نیست. مثلاً اگر از جمله «شیر را ببند» فکر کنیم منظور گوینده این است که حیوان شیر را ببندیم، احتمالاً مغالطه کرده‌ایم. ولی در شعر «که من پیمودم این صحرا، نه بهرام است و نه گورش» می‌توان دو برداشت از «گور» کرد که هر دو درست است. بنابراین برداشت متفاوت لزوماً برداشت غلط محسوب نمی‌شود و ایهام در شعر و ادبیات مغالطه نیست.

نحوه‌های دلالت لفظ بر معنا

خیلی وقت‌ها، ما کلمات را به کار می‌بریم؛ اما منظورمان معنای دقیق آن کلمه و لفظ نیست؛ مثلاً می‌گوییم: «مردم خیلی تغییر کرده‌اند!» اما منظورمان همه مردم نیست، بلکه بخشی از مردم را مد نظر قرار داده‌ایم. یا مثلاً می‌گوییم: «خانه‌ام را مرتب کردم» اما منظورمان وسایل خانه است نه خود خانه. بنابراین، وقتی یک لفظ را به کار می‌بریم، منظورمان یکی از سه حالت زیر است:

❶ **مطابقی:** معنای اصلی و کامل آن لفظ مورد نظر است.

مثال: اتاق خیلی بزرگ است. (کل اتاق، منظور ماست).

❷ **تضمینی:** بخشی از معنای اصلی لفظ مورد نظر است.

مثال: اتاق را رنگ کردم. (در و دیوار اتاق، منظور است).

❸ **التزامی:** هیچ بخشی از معنای اصلی لفظ، مورد نظر نیست، بلکه معنای لازمه لفظ، مورد نظر است.

مثال: اتاق به هم ریخته است. (وسایل درون اتاق، نه خود اتاق)

دلالت مطابقی: مطابقت یعنی کل لفظ با کل معنای اصلی یکی باشد؛ درست مثل اثر انگشت روی کاغذ و خود انگشت. در این حالت، اثر روی کاغذ با انگشت مطابقت دارد.

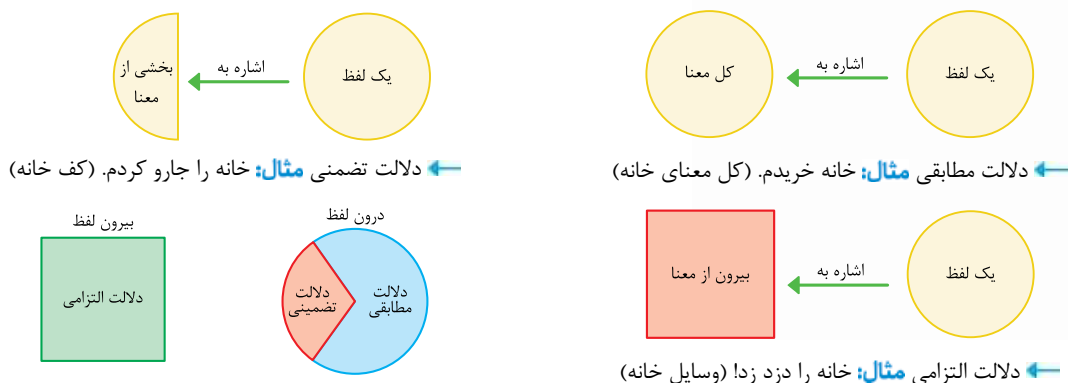
دلالت تضمینی: تضمین یعنی دربرداشتن و شامل چیزی‌بودن. پس هرگاه لفظی به کار رود، ولی بخشی از معنای اصلی آن مورد نظر باشد. ما به آن دلالت تضمینی می‌گوییم.

دلالت التزامی: التزام یعنی همراه شدن. هرگاه دو چیز جدا از هم، همواره کنار و همراه و ملازم هم باشند، رابطه التزامی برقرار می‌شود. وقتی هم می‌گوییم یک چیز لازمه چیز دیگری است، یعنی تا شيء اول نباشد، شيء دوم نخواهد بود؛ مثلاً می‌گوییم: «شغل نان و آبدار!» و منظورمان پول است، چون تا پول نباشد از نان خبری نیست.

تفاوت دلالت تضمینی و التزامی

دلالت تضمینی همیشه بخشی از معنای درونی لفظ است، ولی دلالت التزامی بیرون از معنای اصلی لفظ قرار دارد. رابطه میان دلالت تضمینی و دلالت مطابقی یک رابطه حقیقی و واقعی است. مثلاً می‌گوییم: «گله‌ام نابود شد» ولی منظور این است که بیشتر گوسفندان مرده‌اند. در این حالت، میان بخشی از گوسفندان و تمام گوسفندان که گله را تشکیل داده‌اند، رابطه‌ای درونی و حقیقی وجود دارد.

اما میان دلالت التزامی و دلالت مطابقی هیچ‌گونه رابطه حقیقی و درونی‌ای وجود ندارد. فرض کنید ما در کلاس نشسته‌ایم و یکی از دوستانمان می‌گوید: «نردبان آمد!» همه ما می‌دانیم که منظور او یکی از همکلاسی‌های قدبلندمان است. در این حالت، میان قد بلند و نردبان، رابطه واقعی وجود ندارد؛ بلکه در ذهن ما، قد بلند و نردبان ملازم هم شده‌اند. پس می‌شود گفت: بیشتر دلالت‌های التزامی از نوع قراردادهای و عادت‌های ذهنی هستند. مانند: دلالت قلب بر عاطفه و احساس، دلالت سنگ بر بی‌رحمی و بی‌عاطفگی، دلالت پینوکیو بر دروغگو!

چی بود؟ چی شد؟

- انواع لفظ**
- ۱ الفاظ عادی: هر لفظ معنای خاص خود را دارد.
 - ۲ الفاظ مشترک: ظاهر الفاظ مشترک است، اما معنای متفاوت دارند.
 - ۳ الفاظ مترادف: ظاهر الفاظ متفاوت است، اما معنای مشترک دارند.
- انواع دلالت**
- ۱ مطابقی: معنای اصلی لفظ مورد نظر است.
 - ۲ تضمینی: بخشی از معنای اصلی لفظ مورد نظر است.
 - ۳ التزامی: معنای اصلی لفظ مورد نظر نیست؛ بلکه فقط با معنای اصلی همراه می‌شود.

اگه گفتی: نوع دلالت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱- دلالت شیر بر حیوان درنده
- ۲- دلالت باغچه بر گل‌های درون باغچه
- ۳- دلالت غول بر انسان تنومند
- ۴- دلالت ماه بر زیباروی
- ۵- دلالت آشپزخانه بر وسایل آشپزی
- ۶- دلالت بدن درد بر درد استخوان
- ۷- دلالت زرافه بر گردن‌دراز!
- ۸- دلالت ساعت بر زمان
- ۹- دلالت پیاله بر کاسه
- ۱۰- دلالت مورچه بر انسان ریزنقش

پاسخ: ۱- مطابقی ۲- تضمینی ۳- التزامی ۴- التزامی ۵- التزامی ۶- التزامی ۷- التزامی ۸- مطابقی ۹- تضمینی ۱۰- التزامی

برویم سراغ تست: با توجه به معنای ذکرشده برای هر لفظ، کدام گزینه، مشترک لفظی محسوب نمی‌شود؟

- ۱) ریش ← زخم - موی صورت ۲) دوش ← شانه - دیشب ۳) بادیه ← کاسه مسی - بیابان ۴) شیر ← شجاع - نوعی حیوان

پاسخ: در گزینه‌های ۱، ۲ و ۳، دو معنای مختلف از یک لفظ آمده است، پس بی‌شک، هر سه گزینه، مشترک لفظی هستند. اما در گزینه چهارم، گرچه می‌دانیم که لفظ «شیر» مشترک لفظی است و معناهای مختلفی دارد، اما در این‌جا فقط به یک معنای مطابقی (حیوان) و یک معنای التزامی آن (شجاع) اشاره شده است. پس نمی‌توانیم بگوییم که «شیر» در این‌جا مشترک لفظی محسوب می‌شود. بنابراین، پاسخ، ۴ است. برای روشن‌تر شدن این مسئله باید تفاوت میان اشتراک لفظی و انواع دلالت‌های معنایی را بهتر یاد بگیریم.

تفاوت مشترک لفظی با انواع دلالت‌ها

مسئله اصلی این‌جاست که اگر یک لفظ می‌تواند چند نوع دلالت داشته باشد، ظاهراً چند معنا دارد. خب! پس چرا به چنین لفظی نمی‌گوییم مشترک لفظی؟ کلید اصلی فهم این مسئله این‌جاست که مشترک لفظی وقتی است که یک لفظ، چند معنای مختلف داشته باشد که همه آن‌ها از نوع دلالت مطابقی هستند. مثلاً لفظ «سیر» یک معنای مطابقی آن یعنی کسی که غذا خورده و گرسنه نیست و یک معنای مطابقی دیگر آن یعنی نوعی گیاه بدبو اما با خاصیت‌های فراوان! در حالی که دلالت‌های التزامی و تضمینی، دربردارنده همان معنای مطابقی اول هستند. به همین دلیل لفظ در این‌جا مشترک لفظی محسوب نمی‌شود.

- لفظ شیر**
- ماده‌ای خوراکی (دلالت مطابقی)
 - لوله آب (دلالت مطابقی)
 - حیوانی درنده (دلالت مطابقی)
 - انسان شجاع (دلالت التزامی دربردارنده معنای حیوان درنده)

پس در واقع، دلالت‌های تضمینی و التزامی، زیرمجموعه دلالت مطابقی هستند نه یک معنای متفاوت و مستقل. به همین دلیل، لفظی که چند نوع دلالت داشته باشد، لزوماً مشترک لفظی نیست. بلکه باید چند دلالت مطابقی متفاوت داشته باشد تا مشترک لفظی محسوب شود.

حواست باشه!

- تشخیص دلالت یک لفظ، همیشه نیازمند جمله است؛ یعنی نمی‌شود یک کلمه را به ما بدهند و بگویند دلالتش چه نوعی است. مگر این که لفظ را بدهند و بگویند اگر بر فلان چیز دلالت کند چه نوعی است. مثلاً دلالت لفظ «خاک» به تنهایی معلوم نیست. اما در جمله «احمد به خاک افتاد» دلالت التزامی دارد و در عبارت «دلت خاک بر زمین» هم دلالت التزامی دارد.
- هیچ وقت برای تشخیص دلالت‌ها به مثال‌های قبلی اعتماد نکنید. مثلاً فکر نکنید چون دلالت «مغازه» در جمله «مغازه‌ام را دزد برد» از نوع دلالت التزامی است؛ پس دلالت «موبایل» در «موبایلم را دزد برد» هم التزامی است! اتفاقاً در این‌جا منظور، خود موبایل است و دلالتش مطابقی است. این کلک‌ها خوراک طراحان کنکور است!
- دلالت تضمینی دلالت کل بر جزء است نه جزء بر کل.** مثلاً دلالت «ماشین بر فرمان خودرو» تضمینی است؛ اما دلالت «فرمان بر خودرو» التزامی است. پس **دلالت کل بر یکی از اجزا، تضمینی و دلالت اجزا بر یک کل، التزامی است.** یک مثال دیگر: «سرم درد می‌کند» (دلالت سر بر بخشی از سر و تضمینی) اما «سرت سلامت» (دلالت سر به کل تن و التزامی).
- در بحث آرایه‌های ادبی، کنایه‌ها، استعاره‌ها و مجازها معمولاً دلالت التزامی دارند. مگر در شرایط خاصی که دلالت مطابقی پیدا می‌کنند و در تست‌های آخر درس خواهیم دید.
- مشبه به در تشبیه یا مطابقی است یا التزامی؛** بسته به این که ادات تشبیه آمده باشد یا نیامده باشد؛ مثلاً در جمله «شاپور مثل کلاغ این‌ور و آن‌ور خبر می‌برد» لفظ کلاغ، دلالت مطابقی دارد؛ اما در جمله «شاپور کلاغ است و این‌ور و آن‌ور خبر می‌برد» دلالت کلاغ بر «خبرچین» و از نوع التزامی است.

شیوه نگارش کلمات

- جدای از این که ممکن است یک لفظ، معانی یا دلالت‌های مختلف داشته باشد، شیوه نگارش یک کلمه یا یک جمله هم می‌تواند معنا را تغییر دهد. مثلاً گاهی یک ویرگول ساده، معنا را عوض می‌کند. مثال معروف زیر را ببینید:
- بخشش لازم نیست، اعدامش کنید. بخشش لازم نیست، اعدامش کنید.
- گاهی هم چون الفاظ، آهنگی شبیه هم دارند، اشتباه نوشته می‌شوند و با املا و دیکته متفاوت، معنی متفاوتی پیدا می‌کنند:
- خیش ← گاو آهن خویش ← خود خار ← تیغ گیاه خوار ← پست
- به جز ویرگول، حرکت‌گذاری و سایر علائم سجاوندی هم در معنای عبارت تأثیر دارند:
- خب! کتاب را آوردی. (جمله خبری) خب! کتاب را آوردی؟ (جمله سؤالی)
- این مهره! (این ماه مهر است) این مِهَره! (اشاره به مهره شطرنج)
- بخشی از کار ویراستاران، جلوگیری از همین مغالطاتی است که از شیوه نگارش کلمات به وجود می‌آید.

حرکت‌گذاری	املائی	کسره و ویرگول	علائم جمله خبری سؤال و امری
صَفَر (ماه صفر)	تاس	هرودوت، نویسنده تاریخ یونانی است.	من مریضم؟
سفر (سیاحت و گردش)	طاس	هرودوت، نویسنده تاریخ، یونانی است.	من مریضم.

ابهام و دوپهلویی

- گاهی ممکن است یک جمله یا یک متن، اصلاً مشترک لفظی نداشته باشد و دلالت همه الفاظ آن هم از نوع مطابقی باشد، اما متن جوری نوشته شده باشد که بتوان از آن، دو یا چند برداشت مختلف کرد. مثال‌های زیر را ببینید:
- من از راهنمایی تو پشیمانم (چه کسی به چه کسی راهنمایی کرده؟)
- حوصله ندارم درس بخوانم مثل شما (شما هم حوصله درس خواندن ندارید یا من به اندازه شما حوصله ندارم؟)
- احمد گفت: کتاب را پس بده. (گفت من کتاب را پس بدهم یا گفت به تو بگویم کتاب را پس بدهی؟)
- این نوع ابهام، دلیلش ساختار متن است، یعنی مشترک لفظی وجود ندارد؛ اما کل جمله یا متن طوری نوشته شده که چند معنای مختلف از آن برداشت می‌شود. معمولاً مهم‌ترین حالتی که چنین ابهامی به وجود می‌آید، زمانی است که ما یک یا چند ضمیر در جمله داریم اما مرجع آن‌ها مشخص نیست. پس وقتی ضمائر یک جمله زیاد می‌شوند؛ احتمال این ابهام هم زیاد می‌شود. یکی دیگر از مواقعی که چنین ابهامی ایجاد می‌شود هنگامی است که در یک جمله منفی از کلمه «مثل» یا «مانند» استفاده شده باشد. اما در جملات مثبت چنین نیست.

مثال: من مثل تو درس نمی‌خوانم. (مبهم) ← آیا تو درس‌خوانی و من مثل تو نیستی یا تو درس‌خوان نیستی و من هم مثل توام؟

منفی

من مثل تو درس می‌خوانم. (واضح)

مثبت

شب‌ها مثل دیگران دیر نخواب. (مبهم) ← دیگران زود می‌خوابند و من هم مثل آن‌ها بخوابم یا آن‌ها دیر می‌خوابند و من زود بخوابم؟

منفی

شب‌ها مثل دیگران زود بخواب. (واضح)

مثبت

۱ مرجع ضمیر یا ضمائر مشخص نیست.

۲ وجود لفظ «مثل»، «مانند» و «شبیه» + فعل منفی.

ایجاد ابهام دو علت دارد

مغالطه در الفاظ

هر کدام از روابطی که تا این جا در مورد رابطه لفظ و معنا یاد گرفتیم، می توانند موجب یک مغالطه شوند. حال که تمام این روابط را با دقت بررسی کردیم و برایمان جا افتادند، مغالطه هایشان را مشخص می کنیم:

مغالطه اشتراک لفظ ← وقتی چند کلمه با ظاهر یکسان (مشترک لفظی) را با هم اشتباه می گیریم.

مغالطه توسل به معنای ظاهری ← وقتی به جای معنای التزامی یا تضمینی، به اشتباه، دلالت مطابقی کلمه را در نظر بگیریم.

مغالطه نگارشی کلمات ← وقتی در کتابت و نگارش کلمات (املا) یا رعایت علائم سجاوندی و حرکات کلمات اشتباه می کنیم.

مغالطه ابهام در مرجع ضمیر ← وقتی که از عبارت دوپهلوی استفاده می کنیم؛ به شکلی که مرجع ضمیر مشخص نیست.

البته فراموش نکنید که استفاده از یک مشترک لفظی یا در نظر داشتن دلالت های مختلف یک لفظ به خودی خود مغالطه نیست. مغالطه، آن جاست که برداشت شنونده با برداشت گوینده متفاوت باشد و شنونده، نتیجه اشتباهی بگیرد. در ضمن، همه این خطاها و مغالطه ها می توانند عمدی یا غیر عمدی رخ دهند.

مغالطات مربوط به الفاظ

نام مغالطه	حیطه	چگونه رخ می دهد؟
اشتراک لفظ	مشترک لفظی	وقتی معانی مختلف لفظ را به جای هم به کار ببریم.
توسل به معنای ظاهر	دلالت	وقتی به اشتباه، دلالت مطابقی را به جای دلالت التزامی یا تضمینی در نظر می گیریم.
مغالطه نگارشی	نگارش و املا	وقتی اشتباه در نگارش و املا کلمات و یا استفاده نکردن از علائم سجاوندی موجب می شود معنای اصلی جمله تغییر کند.
ابهام در مرجع ضمیر	ساختار متن و عبارت دوپهلوی	وقتی از جملاتی استفاده می کنیم که ابهام دارند و دوپهلوی هستند، ممکن است معنای اشتباه برداشت شود.

پرسش های چهارگزینه ای

تست های زرد

۸۹- رابطه ذهن و زبان و رابطه مفهوم و مصداق، به ترتیب، همان روابط میان و است.

(۱) معنی و لفظ - عالم خارج و زبان

(۲) مصداق و لفظ - عالم خارج و زبان

(۳) معنی و کلمه - ذهن و عالم خارج

(۴) معنی و مصداق - زبان و عالم خارج

۹۰- کدام گزینه درباره رابطه ذهن و زبان نادرست است؟

(۱) خطای در لفظ موجب خطای در ذهن می شود.

(۲) الفاظ، مصادیق مفاهیم ذهنی هستند.

(۳) از طریق الفاظ می توانیم به مفاهیم اشاره کنیم.

(۴) معنای هر لفظ، همان مفهوم ذهنی است.

۹۱- در کدام گزینه لفظی وجود دارد که مشترک لفظی نیست؟

(۱) خانه - گذشتن - تا

(۲) غایت - خواندن - سیر

(۳) بسته - دسته - با

(۴) امثال - شیر - ماندن

۹۲- در کدام عبارت مشترک لفظی وجود ندارد؟

(۱) آن ها از ما عکس گرفتند.

(۲) او سال ها با فریب مبارزه کرد.

(۳) عفو لازم نیست اعدامش کنید.

(۴) چون از تو گشتی همه چیز از تو گشت.

(آزمون های آزمایشی فیلی سبز)

۹۳- هر دو واژه مطرح شده در گزینه ها می توانند آستان مغالطه اشتراک لفظ باشند، به جز گزینه

(۱) قلب - چنگ

(۲) عود - قانون

(۳) شور - ترش

(۴) ضرب - آهنگ

۹۴- وقتی منظور ما از کاربرد یک لفظ، معنای اصلی، معنای بیرونی و بخشی از معنای اصلی باشد، به ترتیب از کدام دلالت ها استفاده کرده ایم؟

(۱) التزامی - مطابقی - تضمینی

(۲) مطابقی - التزامی - تضمینی

(۳) مطابقی - التزامی - تضمینی

(۴) التزامی - تضمینی - مطابقی

۹۵- نوع دلالت های لفظ «شیر» را در جملات «علی شیر است»، «شیر درنده است» و «شیر برای سلامتی مفید است» مشخص کنید.

(۱) تضمینی - التزامی - مطابقی

(۲) التزامی - مطابقی - مطابقی

(۳) التزامی - تضمینی - مطابقی

(۴) تضمینی - مطابقی - التزامی

۹۶- کدام گزینه دلالت التزامی دارد؟

(۱) گشت: جست و جو کرد

(۲) عکس: وارونه

(۳) ماه: از اجزای سال

(۴) شیر: قوی

(آزمون های آزمایشی فیلی سبز)

۹۷- دلالت کدام مورد، تضمینی است؟

(۱) دلالت چارپا بر اسب

(۲) دلالت مدرسه بر مدیر

(۳) دلالت کوه بر استوار

(۴) دلالت مرغ بر گوشت مرغ

۹۸- کدام گزینه دلالت التزامی برای لفظ «شیر» است؟

(۱) حیوانی درنده

(۲) ماده ای خوراکی و مقوی

(۳) فرد شجاع

(۴) شیر آب

۹۹- استفاده از لفظ «خیش» به جای لفظ «خویش» و استفاده از لفظ «گرد» به جای لفظ «گرد» به ترتیب، چه مغالطه هایی را در پی دارد؟

(۱) نگارشی - ابهام در عبارت

(۲) نگارشی - اشتراک لفظ

(۳) اشتراک لفظ - نگارشی

(۴) نگارشی - نگارشی

۱۰۰- در برخی موارد، جابه جاکردن یک ویرگول در جمله می تواند موجب مغالطه شود.

(۱) توسل به معنای ظاهری

(۲) اشتراک لفظ

(۳) ابهام در مرجع ضمیر

(۴) نگارشی

۱۰۱- کدام گزینه موجب ابهام در مرجع ضمیر می‌شود؟

- (۱) احمد گفت از پس این کار بر نمی‌آیم.
 - (۲) من اهل درافتادن با او نیستم.
 - (۳) تو را من چشم در راهم.
 - (۴) هر کسی را بهر کاری ساخته‌اند.
- ۱۰۲- کاربرد الفاظ «سبک»، «دوش» و «با» به ترتیب، چه مغالطاتی را ممکن است در پی داشته باشد؟
- (۱) نگارشی - اشتراک لفظ - نگارشی
 - (۲) اشتراک لفظ - اشتراک لفظ - اشتراک لفظ
 - (۳) اشتراک لفظ - نگارشی - اشتراک لفظ
 - (۴) نگارشی - اشتراک لفظ - اشتراک لفظ
- ۱۰۳- وقتی تشخیص فاعل یک جمله مشکل باشد، می‌تواند موجب مغالطه شود که در واقع در حوزه رخ می‌دهد.
- (۱) ابهام در مرجع ضمیر - لفظ و معنا
 - (۲) ابهام در مرجع ضمیر - استدلال
 - (۳) نگارشی - الفاظ و معانی
 - (۴) نگارشی - زبان
- ۱۰۴- اگر معنای مد نظر ما در دلالت، بیرون از معنای لفظ قرار بگیرد، آن گاه
- (۱) آن لفظ مشترک لفظی خواهد بود.
 - (۲) احتمال خطای ابهام در عبارت وجود دارد.
 - (۳) فقط بخشی از معنای لفظ مورد نظر ماست.
 - (۴) لازمه یک شیء مورد نظر ما بوده است.

۱۰۵- عدم رعایت کدام موارد، خطر مغالطه نگارشی را افزایش می‌دهد؟

- (۱) املای درست کلمه - پرهیز از کاربرد کلمات دواملاپی - استفاده از واژه‌های مبهم
- (۲) کتابت درست - پرهیز از به کار بردن الفاظ هم‌معنی - علائم سجاوندی
- (۳) علائم سجاوندی - پرهیز از کاربرد الفاظ مشترک - حرکت‌گذاری
- (۴) حرکت‌گذاری - قواعد نقطه‌گذاری - پرهیز از غلط‌های املایی

تست‌های سبز

۱۰۶- دلیل صحبت از «مشترک لفظی» در علم منطق چیست؟

- (۱) زیرا استفاده از مشترک لفظی، همواره معنای جمله را عوض می‌کند.
- (۲) چون با خطایی که در جمله اتفاق می‌افتد، خطای کلامی هم رخ می‌دهد.
- (۳) زیرا مشترک لفظی یکی از انواع دلالت‌های معنایی در دانش منطق است.
- (۴) چون اگر معنی لفظ را اشتباه بگیریم، در ذهن و تفکر هم خطا رخ خواهد داد.

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

۱۰۷- در کدام گزینه، احتمال بروز مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) نماینده کشورمان در سازمان ملل، بیانیه ایران را بی‌اشکال خواند.
- (۲) بی‌مهر رخت روز مرا نور نمانده است.
- (۳) من پول غذا را حساب می‌کنم.
- (۴) شیر، ترشیده بود.

۱۰۸- مسائل مطرح‌شده در کدام گزینه در علم منطق بررسی نمی‌شود؟

- (۱) لفظ «جمع دو ضد» یک مفهوم کلی و ذهنی است.
- (۲) فعل «گرفتن» دارای معانی مختلف است که شاید با هم اشتباه شوند.
- (۳) فعل «شنیدم» گذرا است و حتماً باید مفعول داشته باشد.
- (۴) لفظ «مدرسه» یک معنی دارد، اما دلالتش می‌تواند متنوع باشد.

۱۰۹- در کدام گزینه، دلالت لفظ «دست» متفاوت است؟

- (۱) دست خدا بر سر ماست.
- (۲) از این کارها دست بکش.
- (۳) دست و دلم به کار نمی‌رود.
- (۴) دستم درد می‌کند.

۱۱۰- دلالت لفظ ساعت بر زمان، گرما بر صمیمیت و مدرسه بر کلاس درس، به ترتیب از نوع و است.

- (۱) التزامی - التزامی - تضمینی
- (۲) تضمینی - التزامی - تضمینی
- (۳) التزامی - تضمینی - تضمینی
- (۴) تضمینی - التزامی - التزامی

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

۱۱۱- در کدام گزینه امکان بروز مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) زنبور درشت بی‌مروت را گوی
- (۲) میان ماه من تا ماه گردون
- (۳) با اقدامات انجام‌شده، امیدی به ارتقای وضعیت شرکت نبود.
- (۴) نفر اول: حمید واقعاً شیر است. نفر دوم: پس حتماً یال‌هایش ریخته!

۱۱۲- در منطق، منظور از «دلت لفظ بر معنا» چیست؟

- (۱) مصداقی که برای یک لفظ در عالم خارج در نظر می‌گیریم.
- (۲) مفهومی که با شنیدن آن لفظ به ذهن ما خطور می‌کند.
- (۳) رابطه‌ای که میان یک لفظ و معنای آن شکل گرفته است.
- (۴) برداشت متفاوتی که از لفظ مشترک می‌تواند ایجاد شود.

۱۱۳- به ترتیب «اشتباه‌گرفتن معانی کلماتی که ظاهر مشترک دارند» و «برداشت معنی نزدیک و واقعی از یک کنایه» می‌تواند به چه مغالطه‌هایی منجر شود؟

- (۱) توسل به معنای ظاهری - اشتراک لفظ
- (۲) مغالطه نگارشی - اشتراک لفظ
- (۳) مغالطه نگارشی - توسل به معنای ظاهری
- (۴) اشتراک لفظ - توسل به معنای ظاهری

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

۱۱۴- احتمال ایجاد مغالطه اشتراک لفظ در کدام گزینه وجود دارد؟

- (۱) مثل دیگران تنبل نباش.
- (۲) تا این ساعت چند بار آمده است.
- (۳) زیادی خودسری!
- (۴) بر سر عقایدت ایستادگی نکن.

۱۱۵- کدام گزینه درباره مغالطه توسل به معنای ظاهری درست است؟

- (۱) به جای دلالت التزامی، دلالت مطابقی را در نظر می‌گیریم.
- (۲) به جای دلالت مطابقی، دلالت التزامی را در نظر می‌گیریم.
- (۳) به جای دلالت التزامی یا مطابقی، دلالت تضمینی را در نظر می‌گیریم.
- (۴) دلالت تضمینی را با دلالت التزامی اشتباه می‌گیریم.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۱۶- واژه‌های مشخص‌شده در کدام گزینه به ترتیب دلالت التزامی و مطابقی دارند؟

- (۱) در عهد پادشاه خطابش جرم‌پوش
- (۲) دیدم به خواب خوش که به دستم پیاله بود
- (۳) چرا همی‌شکنی جان من ز سنگدلی
- (۴) هزار نکته باریک‌تر ز مو این‌جاست

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۱۷- کدام عبارت درباره احتمال وقوع اشتراک لفظ، درست است؟

- (۱) این مغالطه میان کلمات مترادف با نوشتار یکسان رخ می‌دهد.
- (۲) زمانی که یک لفظ دو معنای مطابقی داشته باشد، مغالطه اشتراک لفظ محتمل است.
- (۳) هنگامی که یک لفظ دلالت‌های متنوع داشته باشد، در آن جمله، مغالطه اشتراک لفظ رخ می‌دهد.
- (۴) این مغالطه میان کلمات هم‌آوای غیر هم‌نویسه رخ می‌دهد.

۱۱۸- کدام گزینه موجب مغالطه «ابهام در مرجع ضمیر» نمی‌شود؟

- (۱) آن یکی شیر است کدام می‌خورد.
- (۲) من تو را از برادرت بیشتر دوست دارم.
- (۳) تا تو برسی من رسیده‌ام خانه.
- (۴) این زوج، ده سال با هم اختلاف داشتند.

۱۱۹- در کدام گزینه، به ترتیب دلالت‌های التزامی و تضمینی وجود دارد؟

- (۱) دلالت شب بر سیاهی - دلالت تیر بر ماهی از سال
- (۲) دلالت کتاب بر جلد کتاب - دلالت صفحه کتاب بر متن درونش
- (۳) دلالت ماه بر معشوق - دلالت مدرسه بر کلاس مدرسه
- (۴) دلالت گشتن بر شدن - دلالت سنگ بر اجسام سفت و سخت

۱۲۰- اگر دلالت لفظ بر معنا، مطابق معنای اصلی لفظ نباشد،

- (۱) مغالطه توسل به معنای ظاهری صورت گرفته است.
- (۲) دلالت لفظ یا التزامی خواهد بود یا تضمینی.
- (۳) احتمالاً دچار مغالطه اشتراک لفظ شده‌ایم.
- (۴) لفظ ما به معنایی خارج از معنای اصلی دلالت دارد.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۲۱- در کدام گزینه هر سه نوع دلالت به چشم می‌خورد؟

- (۱) وقتی استاد محمودی وارد کلاس شد، دانشجویان به احترامش از صندلی‌ها برخاستند.
- (۲) بعد از این‌که در جلسه سرشکسته شدم، عصبی شدم، به میز ضربه‌ای زدم و از اتاق خارج شدم.
- (۳) قبل از عید، خانه را تمیز کردم، آن را مرتب کردم و تی کشیدم.
- (۴) در راه رفتن به مدرسه، سرویس خراب شد. اشکال در موتور ماشین بود.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۲۲- مغالطه احتمالی مطرح‌شده در مقابل کدام جمله نادرست است؟

- (۱) برای رانندگی، تصدیق دارم. تصدیق شامل حکم و قضاوت است؛ پس برای رانندگی حکم و قضاوت دارم. (اشتراک لفظ)
- (۲) برادر احمد پسر خوبی است. می‌توانی از او کمک بخواهی. (شیوه نگارش کلمات)
- (۳) گفتمش باید بری نامم زیاد. (توسل به معنای ظاهری)
- (۴) خود را در آینه دید و گفت این چه زیباست. (ابهام در مرجع ضمیر)

۱۲۳- با توجه به متن زیر، کدام لفظ دارای دلالت التزامی نیست؟

«با این‌که نویسنده این مقاله، خوب قلم می‌زند؛ اما هرگز مطلب جاننداری ننوشته است. بیشتر مطالب او درباره معاملات خودروهای گران‌قیمت یا زندگی خصوصی افراد و مطالب زرد از این دست است.»

(۱) قلم	(۲) جاندار	(۳) خودرو	(۴) زرد

۱۲۴- در حکایت زیر چه نوع مغالطه‌ای رخ داده است؟

«معلمی در کلاس درس گفت، سعادت غایت زندگی انسان است، دانش‌آموز باهوشی که قبلاً شنیده بود غایت زندگی آدمی همان مرگ اوست. از معلم پرسید: «آیا سعادت ما همان مرگ است؟»

- (۱) مغالطه بار ارزشی کلمات؛ زیرا دانش‌آموز به مترادف‌بودن کلمات «انسان» و «آدمی» توجه نکرده است.
- (۲) مغالطه اشتراک لفظ؛ زیرا دانش‌آموز به معنای متفاوت لفظ «غایت» توجه نکرده است.
- (۳) مغالطه ابهام در مرجع ضمیر؛ زیرا دانش‌آموز متوجه دوپهلویی لفظ «غایت» نشده است.
- (۴) مغالطه اشتراک لفظ؛ زیرا دانش‌آموز به تفاوت معنایی الفاظ «آدمی» و «انسان» توجه نکرده است.

۱۲۵- دلیل پدیدآمدن مغالطات «نگارشی»، «اشتراک لفظ» و «ابهام در مرجع ضمیر» به ترتیب کدام است؟

- (۱) اشتباه در کتابت - اشتباه در کاربرد لفظ مشترک - کاربرد عبارات دوپهلوی
- (۲) عدم رعایت علائم سجاوندی - اشتباه در کاربرد کلمات هم‌معنی - جابه‌جایی در کاربرد دلالت‌ها
- (۳) عدم رعایت علائم سجاوندی - اشتباه در کاربرد انواع دلالت‌ها - استفاده از عبارات مبهم
- (۴) عدم نقطه‌گذاری درست - اشتباه در تشخیص نوع دلالت لفظ - کاربرد عبارات دوپهلوی

۱۲۶- در کدام گزینه احتمال وقوع مغالطه اشتراک لفظ بیشتر است؟

- (۱) آن یکی شیر است کدام می‌خورد. (۲) من از شیر می‌ترسم.
- (۳) برای خودت شیری شدی. (۴) شیر مایع است.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۲۷- در کدام گزینه، احتمال مغالطه نگارشی کلمات وجود دارد؟

- (۱) با وجود این دوستان، من همیشه گرفتارم.
- (۲) نه همین لباس زیباست نشان آدمیت.
- (۳) با آستین، مرواریدها را از روی گونه‌اش پاک می‌کرد.
- (۴) دیروز آقای آهنگر را دیدم و احوال فرزندش را پرسیدم.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۲۸- کلمه مشخص شده در کدام گزینه، دلالت التزامی دارد؟

- (۱) امروزه جمعیت ایران نزدیک به ۹۰ میلیون نفر است.
- (۲) ایران در دوران جنگ تحمیلی مورد تعرض واقع شده بود.
- (۳) انتخاب ایران به عنوان قطب علمی خاورمیانه، توسط خبرگزاری رویترز
- (۴) ایران در دوران جنگ تحمیلی از خود مقاومت زیادی نشان داد.

۱۲۹- کدام گزینه، ابهام در مرجع ضمیر به وجود می آورد؟

- (۱) مجسمه‌های ساخته شده توسط یک هنرمند گمنام روبرو شد.
- (۲) هرکه در این حلقه نیست، فارغ از این ماجراست.
- (۳) دخترش را بغل کرد و دستی بر سرش کشید.
- (۴) وقتی از تو حرف می زد، صدایش می لرزید.

۱۳۰- در کدام گزینه، نوع مغالطه نادرست ذکر شده است؟

- (۱) تکالیف را مثل دیگران آخر شب انجام نده. (ابهام در مرجع ضمیر)
- (۲) خانه‌ام خراب شد. (توسل به معنای ظاهری)
- (۳) خانه‌های ساخته شده توسط شهرداری خراب شدند. (مغالطه نگارشی کلمات)
- (۴) او گفت این پول سهم من است. (اشتراک لفظ)

۱۳۱- در کدام حالت، مغالطه‌ای رخ نداده است؟

- (۱) این که در یک استدلال از کلمات مشترک لفظی استفاده کنیم.
- (۲) وقتی دلالت‌های مختلف یک لفظ را به جای همدیگر به کار ببریم.
- (۳) زمانی که از واژه‌هایی با بار ارزشی متفاوت در یک استدلال استفاده کنیم.
- (۴) وقتی املاي واژه‌های خویش و خویش را به جای هم بنویسیم.

۱۳۲- فرض کنید هم کلاس قدبلندی دارید که او را به شوخی بُرج میلاد صدا می‌کنید. در این حالت، از نظر منطقی، کدام ارزیابی درست است؟

- (۱) ما مغالطه کرده‌ایم و میان معنای اصلی بُرج میلاد و قدبلندی دوستان معنای ظاهری ایجاد کرده‌ایم.
- (۲) در واقع، برای لفظ «برج میلاد» دو معنای متفاوت در نظر گرفته‌ایم.
- (۳) هیچ مغالطه‌ای در کار نیست و فقط یک دلالت التزامی برای لفظ «برج میلاد» وجود دارد.
- (۴) در واقع حرف ما مبهم است و معلوم نیست که منظورمان خود برج است یا دوستان!

۱۳۳- دلالت لفظ شیر در کدام گزینه با دیگر گزینه‌ها متفاوت است؟

- (۱) اگر شیوا شیر می‌خورد، سالم می‌ماند.
- (۲) اگر شیوا از شیر می‌ترسد، از ببر هم می‌ترسد.
- (۳) اگر آب می‌خواهی، از شیر آب بخور.
- (۴) اگر شیوا شیر بود، از سوسک نمی‌ترسید.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۴- در کدام گزینه مغالطه احتمالی به درستی ذکر شده است؟

- (۱) بچه که بودم، شیر غذای مورد علاقه‌ام بود. (اشتراک لفظ)
- (۲) مگر نگفتی یک دقیقه‌ای می‌آیی؟ پس چرا پنج دقیقه معطلم کردی؟ (توسل به معنای ظاهری)
- (۳) شیری به دنبال آهو بود که شکارچی به طرفش شلیک کرد. (نگارش کلمات)
- (۴) آن یکی شیر است اندر بادیه / وان دگر شیر است اندر بادیه (اشتراک لفظ)

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۵- واژه مشخص شده در کدام گزینه دلالت مطابقی دارد؟

- (۱) پایه صندلی شکسته است، نمی‌توانی روی آن بنشینی.
- (۲) در نماز خم ابروی تو در یاد آمد.
- (۳) پیاده‌ای سر و پا برهنه با کاروان حجاز از کوفه به در آمد.
- (۴) بنده چند بار عرض کردم، شما نباید این گونه رفتار کنید.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۶- اگر بخواهیم دلالت التزامی واژه «سر» را بیان کنیم، کدام گزینه یاری‌دهنده ما خواهد بود؟

- (۱) سعید هفته پیش سر و سامان گرفت.
- (۲) در زلف چون کمندش ای دل میبچ کانجا سرها بریده بینی بی‌جرم و بی‌جنایت
- (۳) سارا از شدت غم، سر در گریبان فروبرد.
- (۴) او همیشه سربه‌زیر است.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۷- کدام گزینه نمی‌تواند از راه الفاظ ایجاد مغالطه کند؟

- (۱) ندانستم که این دریا چه موج خون‌فشان دارد
- (۲) مریم و برادرش چهار سال اختلاف دارند.
- (۳) بی‌تو مهتاب شبی باز از آن کوچه گذشتم
- (۴) تا توانی به جهان خدمت محتاجان کن

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۸- دلالت کدام یک با دلالت «دست» بر «قدرت» یکسان است؟

- (۱) گوسفند بر گوشت
- (۲) میوه بر سیب
- (۳) نان بر غذا
- (۴) ماشین بر بدنه آن

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۳۹- دلالت واژه «سر» در عبارت «سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی» با دلالت کدام واژه مشخص شده یکسان است؟

- (۱) دیشب بعد از ۱۵ سال وارد ایران شدم؛ این‌جا چه قدر تغییر کرده.
- (۲) پیرهن چاک و غزل‌خوان و صراحی در دست
- (۳) صاحب‌خانه جوابم کرده؛ مجبورم خانه را عوض کنم.
- (۴) آن قدر به این میز فشار آوردی که آخرش شکست.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۴۰- مغالطه محتمل در کدام گزینه، «توسل به معنای ظاهری» نیست؟

- (۱) افشین سیر است؛ سیر بدبو است؛ پس افشین بدبو است.
- (۲) مادر فرشته است؛ فرشته‌ها آسمانی‌اند؛ پس مادرها آسمانی‌اند.
- (۳) حسن شیر است؛ شیر در جنگل است؛ پس حسن در جنگل است.
- (۴) خواهرم ماه است؛ ماه در آسمان است؛ پس خواهرم در آسمان است.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۴۱- کدام عبارت می‌تواند بیانگر مغالطه ابهام در مرجع ضمیر باشد؟

- (۱) گفتم کمی سربه‌زیر باش. گفت: اگر سرم همیشه پایین باشد، درد می‌گیرد.
- (۲) من از بیگانگان هرگز ننالم که با من هر چه کرد، آن آشنا کرد
- (۳) مرحله اول تزکیه نفس توبه است و راه تداوم آن عمل به دستورات خداست.
- (۴) خواجه در ابریشم و ما در گلیم.

(آزمون‌های آزمایشی فیلی سبز)

۱۴۲- کدام گزینه با نوع مغالطه‌ای که مقابل آن نوشته شده است، مطابقت ندارد؟

- (۱) آن‌ها هر هفته با ما بسکتبال بازی می‌کنند: اشتراک لفظ
- (۲) علی شیر است، پس چرا یال ندارد: توسل به معنای ظاهری
- (۳) میزان شکر هر روز باید بیشتر شود: شیوه نگارش کلمات
- (۴) من او را در بند دیدم: اشتراک لفظ

۱۴۳- کدام مورد، قابلیت مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری را دارد یا براساس این مغالطه بیان شده است؟

- (۱) دانایان معتقدند که شیر در رویاهای صادق، از علم حکایت دارد.
- (۲) میان ماه من تا ماه گردون تفاوت از زمین تا آسمان است
- (۳) گفتم: فعلاً کمی دست به عصا باش. گفت: آخر عصا ندارم.
- (۴) مزرع سبز فلک دیدم و داس مه نو یادم از کشتهٔ خویش آمد و هنگام درو

۱۴۴- کدام عبارت می‌تواند منجر به مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر شود؟

- (۱) این تابلو هیچ قیمتی ندارد.
- (۲) من از راهنمایی شما پشیمانم.
- (۳) خانهٔ ارزان، کمیاب است و هر کمیابی، گران است.
- (۴) فارغ‌التحصیلان رشتهٔ روان‌شناسی از روان آدم‌ها باخبرند.

۱۴۵- اگر کسی استدلال کند که قضیهٔ «مریم، دختر متواضعی است» یک قضیهٔ موجبهٔ جزئیه است؛ زیرا مریم، مفهومی جزئی است، دچار چه مغالطه‌ای شده است؟

- (۱) تمثیل ناروا
- (۲) اشتراک لفظ
- (۳) تعمیم شتابزده
- (۴) توسل به معنای ظاهری

۱۴۶- در کدام گزینه هر سه نوع دلالت برای «مدرسه» به کار رفته است؟

- (۱) نقاش بعد از نقاشی مدرسه، به مدیر مدرسه گفت که از دانش‌آموزان بخواهد که در حفظ نظافت مدرسه همکاری کنند.
- (۲) علی هنگام ورود به مدرسه، متوجه شد مدرسه را دزد برده و دانش‌آموزان با ناراحتی در حال مرتب‌کردن مدرسه‌اند.
- (۳) دانش‌آموزان از مدرسه اجازه گرفتند تا مدرسه را برای جشن تزئین کنند و پس از اتمام کار از مدرسه خارج شوند.
- (۴) مدرسه ما نزدیک یک کارخانه است. تمام مدرسه از صدای کارخانه ناراضی‌اند و قرار است مدرسه را به جای دیگر ببرند.

۱۴۷- در کدام مورد، نوع دلالت همهٔ الفاظ مشخص شده بر معنای آن‌ها یکسان است؟

- (۱) دوستش او را به خانهٔ خود برد. - دست‌های او را تا جایی که می‌توانی بالا ببر - خدا در قرآن به قلم سوگند خورده است.
- (۲) پاک‌کنی که خریده‌ام، خوب پاک نمی‌کند. - دستم روی کاغذ می‌دوید و داستان را پیش می‌برد. - در قوری گم شده است.
- (۳) تو ماه منی، مرا با ماه گردون کاری نیست. - چون کوه استوار باش و دلت را به خدای بسپار. - ماشین پت پتی کرد و از کار افتاد.
- (۴) دست خدا بالای دست‌های آنان است. - سرو از میان درختان، مظهر خوش قد و بالایی است. - پس از رسیدن به خانه، دست و صورت را بشوید.

۱۴۸- در کدام گزاره امکان وقوع مغالطهٔ اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) ثروت آدمی در گوهر وجود او است.
- (۲) خانه را دزد برده است؛ هر چه گشتم پیدایش نکردم.
- (۳) ثروت آدمی در گوهر وجود او است.
- (۴) یکی از معلم‌مان را پس از مدت‌ها دیدم و از او چند عکس به یادگار گرفتم.

۱۴۹- در کدام عبارت، دلالت مفهوم مورد نظر بر معنا، «دلالت تضمن» است؟

- (۱) پایهٔ میز جدا شده است و نیاز به تعمیر دارد.
- (۲) در هر مولکول آب دو مولکول هیدروژن وجود دارد.
- (۳) در نماز پیشانی خود را به نشانهٔ خاکساری، بر خاک می‌ساییم.
- (۴) مادرم به من یک روسری آبی آسمانی با گل‌های سفید و زرد هدیه داد.

۱۵۰- در کدام عبارت، احتمال برداشت معانی متفاوت وجود ندارد؟

- (۱) شیشهٔ میز شکسته را فروختم.
- (۲) خواجه در ابریشم و ما در گلیم
- (۳) ببخشید ساعتون چند است؟
- (۴) مریم و برادرش دو سال اختلاف سن دارند.

تست‌های خیلی سبز

۱۵۱- در کدام گزینه احتمال بروز مغالطهٔ اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) شیر بی یال و دم و إشکم که دید؟
- (۲) برای درست‌کردن کیک، شیر لازم داریم.
- (۳) انگار همهٔ اموال و افراد از او گشتند.
- (۴) رضا در کشتی، روزهای موفقی را می‌گذراند.

۱۵۲- در کدام گزینه حتی با توجه به عبارت هم احتمال بروز مغالطهٔ اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) چنان بی‌بیم و ایمن کرده گرگان
- (۲) عشق شوری در نهاد ما نهاد
- (۳) چون من در آن دیار هزاران غریب هست
- (۴) بنشین و دمی به شادمانی گذران

۱۵۳- کدام عبارت بیشتر احتمال دارد که موجب دو برداشت متفاوت شود؟

- (۱) گلاب است گویی به جویش روان
- (۲) ای بخارا شاد باش و دیر زی
- (۳) برادر که در بند خویش است
- (۴) فروزنده ماه و ناهید و مهر

۱۵۴- در کدام گزینه لفظ «گرچه» دلالت التزامی دارد؟

- (۱) مگر گرچه هستی که تا مهمان می‌آید، فرار می‌کنی؟
- (۲) چرا مثل گرچه‌ها از غریبه‌ها فرار می‌کنی؟
- (۳) فقط گرچه‌ها این‌قدر از دیگران دوری می‌کنند.
- (۴) گرچه نباش و با مهمان‌ها معاشرت کن!

۱۵۵- وقتی ذهن ما با شنیدن کلمهٔ «قلب» به سمت مفاهیم «عاطفه» و «احساس» هدایت می‌شود،

- (۱) مغالطه رخ داده است، چون به جای معنای حقیقی قلب از دلالت التزامی آن استفاده شده.
- (۲) اگر گوینده، بخشی از معنای لفظ «قلب» را در نظر داشته باشد، مغالطه نیست.
- (۳) اگر گوینده از کاربرد این لفظ، دلالت خارج از معنای اصلی آن را در نظر داشته باشد، هیچ خطایی رخ نداده.
- (۴) مغالطهٔ اشتراک لفظ رخ نداده است، زیرا قلب به معنای احساس و «قلب» به معنای عضوی از بدن، مشترک لفظی‌اند.

۱۵۶- کدام گزینه توضیح مناسبی دربارهٔ عبارت «خانواده‌اش را که می‌بیند، موش می‌شود.» بیان می‌کند؟

- (۱) لفظ موش در این جمله، مشترک لفظی است. یک معنایش موش واقعی و معنای دیگرش «ترسیدن» است.
- (۲) «موش‌شدن» در اینجا به معنای ترسیدن است؛ پس یک دلالت التزامی وجود دارد.
- (۳) «موش» همان موش واقعی است؛ پس دلالت مطابقی است و منظورش تشبیه است.
- (۴) لفظ موش در این جا دارای دو معنی مختلف است و احتمال مغالطهٔ اشتراک لفظ وجود دارد.

(فارج از کشور ۱۴۰۰)

۱۵۷- در کدام گزینه احتمال وقوع مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد؟

- (۱) قضایا مانند مفاهیم، به جزئی و کلی تقسیم می‌شوند.
 - (۲) تصدیق می‌کنم که به درستی، متوجه منظور شما نشدم.
 - (۳) او خدو انداخت بر رویی که ماه
 - (۴) کار پاکان را قیاس از خود مگیر
- ۱۵۸- براساس جدول زیر، ستون‌های درست کدام‌ها هستند؟

نوع دلالت	الف	ب	پ	ت	ث	ج
دلالت تضمینی	عقربه بر ساعت	نام کشور بر دولت آن	دیوار بر اتاق	پا بر مچ	صورت بر سر	درخت بر ریشه
دلالت التزامی	زمان بر ساعت	خاک بر زمین	اتاق بر خانه	دست بر کمک و یاری	کتاب بر محتوای آن	سر بر فکر

(۱) الف - پ - ج (۲) الف - ب - ث (۳) پ - ث - ت (۴) ب - ت - ج

۱۵۹- با توجه به کلمات مشخص‌شده، کدام گزینه این امکان را دارد که موجب دست کم سه برداشت متفاوت شود؟

- (۱) سخن گفتن خوب و طبع روان
- (۲) گویند رفیقانم، در عشق چه سر داری؟
- (۳) پدر را بدو مهر افزون ز کین
- (۴) که قارون را غلطا داد سودای زراندوزی

۱۶۰- به‌کارگیری درست علائم سجاوندی در کدام عبارت برداشت متفاوتی ایجاد نمی‌کند؟

- (۱) فردریک کاپلستون نگارنده تاریخ فلسفه مسیحی است.
- (۲) کارگروه بررسی امنیت اجتماعی در اهواز شروع به کار کرد.
- (۳) همه این خوشی‌ها و شادی‌ها ز یاد اوست یا دیگری؟
- (۴) با بررسی گزارش کار آقای نصری از اخراج او منصرف شد.

(سراسری ۱۴۰۲)

۱۶۱- در کدام مورد، هر سه نوع دلالت به کار رفته است؟

- (۱) در زندان قدم زد تا در پاهای خود احساس سنگینی کرد؛ سپس به پشت دراز کشید.
- (۲) روزی بچه‌آهویی را به دام افکند، پایش را شکست و سگی را به پاسبانی‌اش گماشت.
- (۳) فردی مثل سقراط، همیشه خواب راحت را از دیدگان فضل‌فروشان می‌رباید.
- (۴) چهره بگشا، به سوی مادرت برو و رویش را ببوس.

(فارج از کشور ۱۴۰۲)

۱۶۲- در کدام مورد، هر سه نوع دلالت به کار رفته است؟

- (۱) وقتی سقراط را به دادگاه آوردند، حاضران به احترام شیردلی‌های او در جنگ‌های پلوپونزی، از صندلی‌ها برخاستند.
- (۲) در میانه راه به شهری فرود آمدند که مردمش به پاک‌دستی شهره بودند؛ پس با خیالی آسوده در منزلی ساکن شدند.
- (۳) جهل و غرور دو صفت انسان است که نزد هر جامعه و قومی ناپسند است؛ پس باید از این دو دست شست.
- (۴) شیر خود را سلطان جنگل می‌دانست و حیوانات دیگر تحت فرمان او به سر می‌بردند.

(آزمون‌های آزمایشی قبلی سبز)

۱۶۳- در کدام گزینه نوع مغالطه با سایر موارد کاملاً متفاوت است؟

- (۱) این مایع شیر است، شیر در جنگل است؛ پس این مایع در جنگل است.
- (۲) مادرم ماه است، ماه در آسمان است؛ پس مادرم در آسمان است.
- (۳) پدرم کوه است، کوه جماد است؛ پس پدرم جماد است.
- (۴) حمید شیر است، شیر، لبنیات است؛ پس حمید لبنیات است.

- با توجه به عبارت‌های زیر، به تست‌های ۱۶۴ تا ۱۶۶ پاسخ دهید.

- (الف) پرویز با ترس و لرز زیادی وارد قفس شیر شد تا شیر را ببندد. زیرا می‌خواستیم خیالمان راحت باشد که جلوی اسراف آب را گرفته‌ایم.
- (ب) از وقتی در این باغ وحش مشغول به کار شده‌ام، فهمیدم که شیرهای بزرگسال اصلاً شیر دوست ندارند و فقط گوشت می‌خورند.
- (پ) اسم این شیر پرویز است. به پسرم گفتم حواست باشد شیر حیوانی درنده و بسیار خطرناک است؛ خیلی مراقب باش و زیادی به پرویز نزدیک نشو.
- (ت) به دوستم گفتم پرویز واقعاً شیر است؛ زیرا وارد قفس حیوانات درنده شدن خیلی جرئت می‌خواهد. دوستم در جواب گفت که «پس پرویز هم یال و دم دارد!»
- (ث) به پرویز زنگ زدم و گفتم لطفاً سر راه که می‌آیی شیر بخر، پشت تلفن جواب داد که مگر خرید و فروش حیوانات وحشی غیرقانونی نیست؟

۱۶۴- کدام گزینه نادرست است؟

- (۱) در عبارت «الف» با دو دلالت مطابقی از لفظ «شیر» روبه‌رو هستیم.
- (۲) لفظ «شیر» در عبارت «ب» به ترتیب دارای دلالت مطابقی و تضمینی است.
- (۳) در عبارت «پ» تنها یک معنای مطابقی از لفظ «شیر» وجود دارد.
- (۴) تنها در عبارت «ت» می‌توان دلالت التزامی لفظ «شیر» را مشاهده کرد.

۱۶۵- کدام عبارت‌ها فاقد مغالطه هستند؟

(۱) الف - ب - پ (۲) الف - ب - ث (۳) ب - پ - ث (۴) ب - پ - ت

۱۶۶- کدام گزینه ارزیابی درستی از عبارت‌ها ارائه داده است؟

- (۱) در عبارت «ب» احتمال بروز مغالطه توسل به معنای ظاهری وجود دارد.
- (۲) عبارت «الف» می‌تواند موجب بروز مغالطه اشتراک لفظ از جانب مخاطب شود.
- (۳) در عبارت «ت» مغالطه اشتراک لفظ از طرف شنونده رخ داده است.
- (۴) پرویز در عبارت «ث» دچار مغالطه توسل به معنای ظاهری شده است.

۸۷- گزینه ۲) در این عبارت با دو جمله خبری روبه‌رویم؛ یعنی دو تصدیق داریم: ۱- همهٔ امور را به قانون واگذار کرده است و ۲- از خشم بیزار است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱) تبلی و کاهلی باعث فرجام زشتی شد (یک تصدیق) ۳) هر منصب و مقامی دارای رازهایی باریک‌تر از موی سر است. (یک تصدیق) ۴) چرخ روزگار به راحتی کسی را به مقام و منصب نمی‌رساند. (یک تصدیق)

۸۸- گزینه ۳) این عبارت به طور کلی استدلال است، نه تعریف. درست است که در ظاهر، گوینده تلاش می‌کند تصویری از یک شرکت خاص برای شنونده ارائه کند، اما جملهٔ اول (خیالتان راحت) نشان می‌دهد که گوینده نمی‌خواهد چپستی شرکت را تعریف کند؛ بلکه می‌خواهد خیال مخاطب را از شرکت راحت کند.

تیزبازی هر جا با تصدیق روبه‌رو باشیم، بحث استدلال است نه تعریف. عبارت «این شرکت ... است» نیز نوعی تصدیق است؛ پس با استدلال مواجهیم نه تعریف. در واقع استدلالی که می‌گوید چون این شرکت ... است؛ پس خیالتان می‌تواند راحت باشد.

درس ۲ لفظ و معنا

۸۹- گزینه ۳) ذهن ← معنی یا مفهوم / زبان ← لفظ یا کلمه / مفهوم ← ذهن / مصداق ← عالم خارج

۹۰- گزینه ۲) الفاظ، مصداق مفاهیم نیستند، بلکه بیان و نشانهٔ آن هستند و حکم حکایتگری دارند. مصداق، همان اشیای خارجی محسوب می‌شوند.

۹۱- گزینه ۱) خانه فقط یک معنا دارد، گرچه دلالت‌های مختلفی می‌تواند داشته باشد. بررسی سایر الفاظ: غایت ← انتها - هدف / سیر ← گیاه - غذاخورد / خواندن ← مطالعه - آواز خواندن / بسته ← بسته‌بندی شده - وابسته / دسته ← گروه - دستهٔ چیزی / امثال ← مانند - ضرب‌المثل ها / ماندن ← باقی ماندن - حیرت کردن

۹۲- گزینه ۳) در ۱. فعل گرفتن دو معنا دارد. عکس‌انداختن - دریافت کردن عکس در ۲. حرف با دو معنا دارد. همراه - علیه در ۴. گشتن سه معنا دارد. برگشتن - شدن - روی گرداندن

۹۳- گزینه ۳) در ۳ واژهٔ «شور» (مزه - دستگاه موسیقی) می‌تواند مغالطهٔ اشتراک لفظ داشته باشد، اما واژهٔ «ترش» فقط یک معنای مطابقی دارد که آن هم «مزهٔ ترش» است. این واژه، به دلالت التزامی می‌تواند معنای «عبوس و اخمو» داشته باشد که طبق نکته‌ای که در ادامه آورده‌ایم، مستلزم مغالطهٔ اشتراک لفظ نیست.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) قلب (اندام بدن - سکهٔ تقلبی - برعکس و منقلب) - چنگ (پنجه - نوعی ساز) ۲) عود (نوعی ساز - چوبی خوشبو) - قانون (کتاب ابن سینا - مقررات - نوعی ساز) ۴) ضرب (تنبک - ضربه) - آهنگ (قصد - نغمه)

۹۴- گزینه ۲) معنای اصلی ← مطابقی معنایی بیرون از معنای اصلی ← التزامی بخشی از معنای اصلی ← تضمینی

۹۵- گزینه ۲) علی شیر است ← یعنی علی شجاع است. این معنای لفظ «شیر»، درون لفظ وجود ندارد؛ پس التزامی است (رد گزینه‌های ۱ و ۴) در جملات دوم و سوم نیز از دو معنای مختلف ولی مطابقی لفظ شیر استفاده شده است (رد گزینه‌های ۳ و ۴).

۹۶- گزینه ۴) هر چهار کلمه‌ای که در گزینه‌ها آمده، مشترک لفظی هستند. گزینه‌های یک تا سه، در اصل یکی از معانی و دلالت‌های مطابقی کلمات را بیان کرده‌اند؛ اما ۴، دلالت التزامی لفظ «شیر» را گفته. در این‌جا، شیر در معنای مطابقی «حیوان درنده» یک دلالت التزامی هم دارد که می‌شود «قوی».

۹۷- گزینه ۴) گوشت، بخشی از مرغ است؛ پس اگر بگوییم مرغ و منظورمان گوشت آن باشد، دلالت تضمینی به کار برده‌ایم.

بررسی گزینه‌ها: ۱) مطابقی: دلالت یک مفهوم بر مصادیقش مطابقی است نه تضمینی. ۲) التزامی است؛ مثل وقتی که می‌گوییم «از مدرسه اجازه گرفتیم» و منظورمان از مدیر مدرسه است. ۳) التزامی است؛ کوه مجازاً به معنای استوار و ثابت‌قدم کاربرد دارد.

۹۸- گزینه ۳) لفظ «شیر»، یک مشترک لفظی است که سه معنا و دلالت مطابقی متفاوت دارد. گزینه‌های ۱، ۲ و ۴ به این سه معنای مطابقی اشاره کرده‌اند؛ اما ۳ در واقع، دلالت التزامی همان معنای حیوان درنده است.

۹۹- گزینه ۴) در هر دو مغالطه، املائی کلمات اشتباه شده است، پس مغالطهٔ نگارشی است.

۱۰۰- گزینه ۴) ویرگول، یکی از علائم سجاوندی است؛ یعنی از علائم نشانه‌گذاری جمله است. حال اگر این علائم را درست به کار نبریم، احتمال بروز مغالطهٔ نگارشی افزایش پیدا می‌کند.

۱۰۱- گزینه ۱) در این گزینه معلوم نیست که منظور احمد این بوده که خودش از پس کار بر نمی‌آید یا شنونده‌اش از پس کار بر نمی‌آید؛ زیرا مرجع ضمیر «من» مشخص نیست. در مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر، ضمیری داریم که ممکن است به دو نفر در همان متن یا جمله برگردد و در هر دو حالت، معنای درستی داشته باشد. در گزینه‌های دیگر، گرچه ضمیر داریم، اما مرجع هر ضمیر قابل تفکیک و تشخیص است.

۱۰۲- گزینه ۴) لفظ «سبک» براساس حرکت‌گذاری، دو لفظ «سَبِک» و «سَبِک» می‌شود. پس می‌تواند موجب مغالطهٔ نگارشی شود (رد گزینه‌های ۲ و ۳). «دوش» دارای چند معناست: دیشب، شانه و دوش حمام؛ پس مشترک لفظی است. لفظ «با» نیز دو معنا دارد: «همراه با» و «به وسیلهٔ». پس آن هم مشترک لفظی است.

۱۰۳- گزینه ۱) اگر فاعل جمله مشخص نباشد معنای متن مبهم می‌شود و می‌تواند مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر رخ دهد. تمام مغالطات این درس (اشتراک لفظ، ابهام در مرجع ضمیر، نگارشی و توسل به معنای ظاهری) از دستهٔ مغالطات در لفظ محسوب می‌شوند.

۱۰۴- گزینه ۴) در دلالت التزامی معنای مورد نظر بیرون از معنای اصلی لفظ قرار می‌گیرد و معنای لازمهٔ آن شیء را مورد نظر قرار می‌دهد.

۱۰۵- گزینه ۴) به کار بردن مشترک لفظی، الفاظ مترادف و هم‌معنی ممکن است اصلاً موجب مغالطه نشوند. در ضمن اگر هم موجب مغالطه شوند، آن مغالطه، مغالطهٔ نگارشی نیست. کاربرد کلمات دواملائی هم موجب مغالطه نمی‌شود.

۱۰۶- گزینه ۴) مشترک لفظی به کلماتی گفته می‌شود که ظاهر یکسان، ولی معانی متفاوت دارند. حالا اگر ما در یک جمله، معنی این کلمات را اشتباه بگیریم، خطای لفظی و معنایی رخ داده و این خطا موجب خطای ذهنی و فکری هم می‌شود؛ پس دلیل صحبت از مشترک لفظی در علم منطق، احتمال بروز خطا در ذهن و تفکر است.

۱) مشترک لفظی تنها گاهی موجب اشتباه می‌شود نه همواره. برای مثال، وقتی یکی به ما می‌گوید «شیر بخور»، ما اشتباه نمی‌کنیم که منظورش کدام شیر است. ۲) خطای کلامی برای منطق اولویت نیست، بلکه خطای ذهنی مهم است. کلام از آن جهت مهم می‌شود که منعکس‌کنندهٔ معنا و مفهومی در فکر است. ۳) مشترک لفظی از انواع دلالت‌ها نیست.

۱۰۷- گزینه ۱) «بی‌اشکال خواند» در گزینهٔ ۱، هم می‌تواند به معنای آن باشد که متن بیانیه را «بدون اشکال، قرائت کرد» و هم به معنای این که بیانیه را «فاقد اشکال دانست» و چون قرینهٔ روشنی بر هیچ‌یک از دو معنا وجود ندارد، ممکن است مغالطهٔ اشتراک لفظ اتفاق بیفتد. البته ابتدای این گزینه علائم نگارشی را هم می‌توان تغییر داد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) درست است که کلمهٔ «مهر» در این مصراع، هم می‌تواند به معنای «محبت» باشد و هم به معنای «خورشید»، اما این‌طور نیست که یکی از این دو معنا غلط باشد و دیگری درست، بلکه هر دو معنا قابل قبول است و جای مغالطه نیست، بلکه در این شعر صنعت ابهام به کار رفته و به زیبایی آن افزوده است. ۳) در این عبارت ممکن است مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری پیش بیاید، اما از نظر اشتراک لفظ، مغالطه‌خیز نیست. ۴) درست است که «شیر» بین سه معنا مشترک لفظی است، اما در این عبارت با توجه به قرینهٔ «ترشیدن» فقط می‌توان آن را شیر خوراکی معنا کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «عهد» به معنای «دوران و روزگار» است و در معنای اصلی خود به کار رفته است؛ بنابراین دلالت مطابقی دارد. «پایاله» در مصراع دوم مجاز از «شراب» است. پایاله را نمی‌توان نوشید، بلکه محتویات آن را می‌نوشند؛ بنابراین دلالت التزامی دارد. ۲ شاعر در مصراع اول واقعاً خواب دیده «پایاله» ای در دست داشته است؛ بنابراین پایاله در این‌جا معنای اصلی خود را دارد و دلالتش مطابقی است. «تعبیر» هم معنای «تعبیر خواب» می‌دهد که یکی از معانی اصلی آن است؛ بنابراین دلالت مطابقی دارد. ۴ «مو» در مصراع اول مشبّه‌به است و طبق نکته‌ای که در ادامه می‌آوریم، دلالت مطابقی دارد. منظور از تراشیدن «سر» در مصراع دوم تراشیدن «موی سر» است؛ بنابراین «سر» به جزئی از معنای خود دلالت دارد و دلالتش تضمینی است.

نکته: در ادبیات بیشتر از آرایه‌هایی مانند تشبیه، مجاز، کنایه و استعاره برای دلالت‌های مختلف استفاده می‌شود. به خاطر داشته باشید که در تشبیه هر کلمه‌ای که مشبّه‌به باشد، معنای اصلی و دلالت مطابقی دارد.

۱۱۷- گزینه ۲: مغالطه اشتراک لفظ میان کلمات هم‌آوای هم‌نویسه (رد ۴) رخ می‌دهد که دو یا چند معنای مطابقی داشته باشد (نه هر دلالتی) (رد ۳). از طرفی این مغالطه کاملاً نقطه ترادف است، چراکه در ترادف چند لفظ یک معنای مشترک دارند. (رد ۱)

۱۱۸- گزینه ۴: مغالطه ابهام در مرجع ضمیر، زمانی رخ می‌دهد که کل یک جمله یا عبارت، موجب برداشت غلط شود. حال چه در آن جمله، مشترک لفظی باشد و چه نباشد. گزینه اول، گرچه مشترک لفظی دارد، اما دلیل بروز مغالطه، ابهام در ساختار جمله است؛ زیرا اگر مثلاً گفته بود؛ «آن یکی شیری است که آدم آن را می‌خورد» یا «آن یکی شیری است که آدم را می‌خورد» دیگر حتی با وجود مشترک لفظی، امکان مغالطه وجود نداشت (رد ۱).

در ۲، مرجع ضمیر مشخص نیست. یعنی معلوم نیست منظور گوینده این است که «من تو را از آن قدری که برادرت تو را دوست دارد، بیشتر دوست دارم» یا «من تو را بیشتر دوست دارم و برادرت را کمتر از تو دوست دارم» (رد ۲).

در ۳ نیز مشخص نشده که تو کجا باید بررسی. اما در ۴، لفظ «اختلاف» می‌تواند و معنا داشته باشد ← اختلاف سنی - اختلاف و مشاجره. پس مغالطه اشتراک لفظ است.

۱۱۹- گزینه ۳: ۱ التزامی / مطابقی ۲ تضمینی / تضمینی ۳ التزامی / تضمینی ۴ مطابقی / التزامی

۱۲۰- گزینه ۲: وقتی دلالت مطابقی نباشد، یا التزامی است یا تضمینی. ۱ مغالطه «توسل به معنای ظاهری» زمانی رخ می‌دهد که دلالت التزامی را با مطابقی اشتباه بگیریم نه این‌که هرگونه دلالت غیرمطابقی لزوماً مغالطه باشد. ۳ اشتراک لفظی ربطی به دلالت ندارد بلکه فقط در دلالت مطابقی الفاظی رخ می‌دهد که ظاهر یکسان و معنی متفاوت دارند. ۴ معنای بیرونی یعنی دلالت التزامی؛ اما ممکن است دلالت ما تضمینی باشد.

۱۲۱- گزینه ۲: بررسی گزینه‌ها: ۱ استاد محمودی: دلالت مطابقی / کلاس: دلالت مطابقی / صندلی‌ها: دلالت تضمینی (نشیمگاه صندلی) ۲ سرشکسته: دلالت التزامی (کنایه) / میز: دلالت تضمینی (بخشی از میز) / اتاق: دلالت مطابقی ۳ خانه: دلالت تضمینی (بخشی از خانه مثل دیوار، اتاق و ...) / مرتب کردم: دلالت التزامی (وسایل خانه) / تی کشیدم: دلالت تضمینی (بخشی از خانه یعنی زمین خانه) ۴ مدرسه: دلالت مطابقی / سرویس: دلالت تضمینی / موتور: دلالت تضمینی (بخشی از موتور)

۱۲۲- گزینه ۳: کلمه «زیاد» با یک فاصله به دو کلمه تبدیل می‌شود و معنای جمله کاملاً برعکس می‌شود: گفتمش باید بری نام ز (از) یاده؛ بنابراین این جمله مغالطه شیوه نگارش کلمات (از نوع فاصله و نیم‌فاصله) دارد.

۱۰۸- گزینه ۳: علم منطق به قواعد صرفی و نحوی که در هر زبانی متفاوت است کاری ندارد. در گزینه سوم، تنها درباره گذرا (متعدی) بودن فعل دیدم صحبت می‌کند و ربطی به علم منطق ندارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ بحث رابطه الفاظ و مفاهیم و مصادیق است. ۲ دو معنا داشتن یک فعل، همان اشتراک لفظ در علم منطق است. ۴ در منطق این موضوع در مبحث انواع دلالت مطرح می‌شود.

۱۰۹- گزینه ۴: در سه گزینه اول، دلالت لفظ دست، التزامی است؛ زیرا به معنایی بیرون از معنای اصلی لفظ دست اشاره می‌کنند. اما در ۴، منظور گوینده بخشی از دست است و معنای تضمینی را در نظر داشته است.

۱۱۰- گزینه ۱: ساعت بر زمان ← بیرون از معنای اصلی لفظ التزامی گرما بر صمیمیت ← بیرون از معنای اصلی لفظ ← التزامی مدرسه بر کلاس ← بخشی از معنای اصلی لفظ ← تضمینی

۱۱۱- گزینه ۳: بررسی گزینه‌ها: ۱ در این گزینه لفظ «باری» می‌تواند برای مغالطه اشتراک لفظ شک‌برانگیز باشد، اما با توجه به معنای کل بیت فقط یک معنا از آن برداشت می‌شود. ۲ در این شعر لفظ «ماه» می‌تواند زمینه‌ساز اشتراک لفظ باشد، اما در ادامه شعر با توجه به واژه «گردون»، برای ما رفع ابهام می‌شود؛ پس مغالطه اشتراک لفظ ندارد. ۳ «با» می‌تواند به دو معنا باشد؛ یکی «با وجود» و دیگری «علی‌رغم». ۴ مغالطه توسل به معنای ظاهری دارد؛ چراکه منظور از شیربودن حمید، شجاع‌بودن اوست که دلالت التزامی است، اما طرف مقابل به یال شیر اشاره می‌کند که دلالت مطابقی است.

۱۱۲- گزینه ۲: دلالت لفظ بر معنا در منطق به این معناست که با شنیدن لفظ، انسان چه معنایی به ذهنش می‌آید. مثلاً لفظ خانه می‌تواند دلالت‌های متفاوتی در ذهن ما داشته باشد.

۱۱۳- گزینه ۴: اشتباه‌گرفتن کلماتی که ظاهر مشترک دارند، در صورتی منجر به مغالطه می‌شود که این کلمات معنایی مختلفی داشته باشند. مثلاً اشتباه‌گرفتن کلمه «سیر» به معنای مخالف گرسنه با کلمه «سیر» به معنای گیاهی که میوه‌ای بدبو است.

کنایه‌ها همیشه یک معنای نزدیک دارند که منظور گوینده نیست. مثلاً این کنایه را در نظر بگیرید: «یه آشی برات بیزم که یه وجب روغن روش باشه». گوینده این عبارت واقعاً نمی‌خواهد برای مخاطبش آش چرب بپزد، بلکه می‌خواهد «بلایی سر او بیاورد». اگر معنای نزدیک و واقعی عبارت کنایی (دلالت مطابقی) را به جای دلالت التزامی آن (معنای دور و کنایی) برداشت کنیم، مغالطه توسل به معنای ظاهری رخ داده است.

نکته: دقت کنید که در مغالطه نگارشی، کلمات ظاهر مشترک ندارند. مثلاً دو کلمه «سفر» و «صفر» ظاهرشان مشترک نیست، بلکه تلفظ آن‌ها مشترک است و اگر به جای یکدیگر به کار روند، مغالطه شیوه نگارشی کلمات رخ می‌دهد.

۱۱۴- گزینه ۲: لفظ «بار» در این گزینه می‌تواند هم معنای «بار و محموله» داشته باشد و هم معنای «دفعه». پس ممکن است مغالطه صورت بگیرد؛ یعنی یا به این معنا گرفته شود که «فلان کس تا این ساعت چند دفعه آمده است» یا به این معنا که «تا این ساعت چند محموله به این‌جا آمده است».

۱۱۵- گزینه ۱: در مغالطه توسل به معنای ظاهری، گوینده یا نویسنده دلالت التزامی یا تضمینی را در نظر داشته است؛ اما مخاطب، دلالت مطابقی را در نظر گرفته است؛ یعنی به معنای ظاهری یا همان مطابقی توسل کرده است.

۱۱۶- گزینه ۳: «جان» را نمی‌توان شکست، در مصراع اول «جان» مجاز از «دل» یا معشوق است؛ بنابراین نه در معنای اصلی خود به کار رفته است و نه دلالت به جزئی از معنای اصلی خود دارد؛ پس دلالت التزامی دارد. «زجاج» (شیشه) در مصراع دوم در معنای اصلی خود به کار رفته است، زیرا شاعر دل ضعیف را مانند «زجاج» می‌داند؛ پس معنای اصلی زجاج را مد نظر دارد و دلالت این واژه مطابقی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «تصدیق» در جمله اول به معنای «گواهی‌نامه»

رانندگی» و در جمله دوم به معنای «تصدیق منطقی» است؛ بنابراین این استدلال مغالطه اشتراک لفظ دارد. ۲ با یک ویرگول و کسره معنای این جمله عوض می‌شود: الف) برادر احمد پسر خوبی است ... ب) برادر، احمد پسر خوبی است ...

۴ معلوم نیست شخص تصویر خودش را زیبا می‌داند یا آینه را زیبا می‌داند؛ بنابراین مرجع ضمیر پنهان در فعل «زیباست» مشخص نیست و عبارت مغالطه ابهام در مرجع ضمیر دارد.

۱۳۳- گزینه ۳ «خودرو در این‌جا به معنی انواع ماشین‌های سواری و باری است و دلالت مطابقی دارد، اما در سایر گزینه‌ها:

قلم: دلالت التزامی و به معنای نویسندگی است. / جاندار: دلالت التزامی و به معنای قوی و پر قدرت است. / زرد: دلالت التزامی و به معنای «بی‌ارزش» است.

۱۳۴- گزینه ۲ «وقتی گفته می‌شود، «سعادت، غایت زندگی است» یعنی سعادت به معنای هدف آمده است.

وقتی می‌گوییم «غایت زندگی، مرگ است» لفظ غایت به معنای انتها و آخر در نظر گرفته شده است.

۱۳۵- گزینه ۱ «دلیل مغالطه نگارشی اشتباه در کتاب (املا) یا عدم رعایت علائم سجاوندی (نقطه‌گذاری) (درستی بخش اول همه گزینه‌ها) دلیل مغالطه اشتراک لفظ برداشت اشتباه از مشترک لفظی (نادرستی بخش دوم گزینه‌های ۲، ۳ و ۴)

مغالطه ابهام در مرجع ضمیر وقتی است که از عبارات مبهم و دویپهلو استفاده می‌کنیم. (رد ۲).

۱۳۶- گزینه ۱ «مغالطه اشتراک لفظ صرفاً با کاربرد کلمات مشترک لفظی به وجود نمی‌آید. مغالطه، زمانی است که ندانیم کدام معنای کلمه را باید در نظر بگیریم. در ۱ معلوم نیست که انسان شیر می‌خورد یا شیر، انسان را می‌خورد. به همین دلیل احتمال وقوع مغالطه از سایر گزینه‌ها بیشتر است.

۱۳۷- گزینه ۲ «اگر ویرگول را بعد از «نه» بگذاریم، یک معنا می‌دهد و اگر بعد از «زیباست» بگذاریم، معنای برعکسش را می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «با» می‌تواند دو جور معنی دهد (علی‌رغم و به واسطه) و عبارت نیز به تناسب آن دو معنای مختلف می‌تواند پیدا کند؛ پس احتمال مغالطه اشتراک لفظ دارد. دقت کنید که در این گزینه، جای ویرگول مشخص شده و نمی‌تواند خطایی ایجاد کند و البته حتی اگر ویرگول را جابه‌جا کنیم هم تأثیری در معنای جمله ندارد. ۳ استعاره به کار رفته و مغالطه‌ای ندارد. ۴ «آهنگر» دو معنا می‌تواند داشته باشد (شغل یا اسم خاص) و عبارت نیز دو معنای متفاوت بدهد؛ پس احتمال مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد.

۱۳۸- گزینه ۴ «منظور از ایران، مردم آن است نه قسمتی از کشور ایران و نه خود کشور ایران؛ پس ایران در این گزینه دلالت التزامی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ منظور قسمتی از خاک ایران است، مثلاً جنوب کشور؛ پس دلالت تضمینی دارد. ۱ و ۳ کاملاً معنای ایران (کشور ایران) مد نظر است؛ پس دلالت مطابقی است.

۱۳۹- گزینه ۳ «ابهام در مرجع ضمیر معمولاً زمانی اتفاق می‌افتد که مرجع ضمیر را نتوان در جمله تشخیص داد. گزینه سوم، معلوم نیست که «بر سر دخترش دست کشید یا بر سر خودش!»

۱۳۰- گزینه ۴ «او گفت این پول سهم من است» سهم کیست؟ مرجع ضمیر مشخص نیست؛ پس ابهام در مرجع ضمیر است.

۱۳۱- گزینه ۱ «استفاده از مشترک لفظی لزوماً مغالطه نیست. مغالطه زمانی رخ می‌دهد که ما معنای مختلف مشترک لفظی را به جای هم بگیریم و اشتباه کنیم.

۱۳۲- گزینه ۳ «ما میان برج و بلند قد بودن که معنایی بیرون از معنای اصلی برج میلاد است، ارتباط برقرار کرده‌ایم و سپس آن معنای بیرونی را در نظر گرفته‌ایم؛ پس دلالت التزامی برقرار است. حال از این دلالت التزامی استفاده کرده‌ایم و آن را به دوستان نسبت داده‌ایم. پس حرف ما مبهم نیست و مغالطه‌ای هم نیست. در ضمن، با قطعیت نمی‌توانیم بگوییم که حرف ما بار ارزشی منفی دارد.

۱۳۳- گزینه ۴ «گزینه‌های ۱، ۲ و ۳ دلالت مطابقی دارند، یعنی از معنای اصلی لفظ «شیر» استفاده کرده‌اند. اما در ۴، لفظ شیر، دلالت التزامی دارد؛ زیرا از لفظ «شیر» به معنای حیوان درنده استفاده کرده اما معنایی خارج از معنای اصلی لفظ را مد نظر قرار داده است.

۱۳۴- گزینه ۲ «یک‌دقیقه‌ای آمدن» به دلالت التزامی معنای «زود و به سرعت آمدن» می‌دهد که گوینده، معنای مطابقی آن (یعنی ۶۰ ثانیه) را مراد کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «در این عبارت فقط «شیر» می‌تواند معانی مختلفی داشته باشد که البته به توجه به شواهد و قراینی که در جمله داریم، معلوم است فقط یک معنای آن (لبنیات) قابل برداشت است و بنابراین عبارت مغالطه ندارد. ۳ مرجع ضمیر «ش» در کلمه «طرفش» مشخص نیست (شیر یا آهو؟) پس مغالطه ابهام در مرجع ضمیر دارد. ۴ مولانا در این مصراع خود در حال هشدار دادن در مورد معانی مختلف واژه‌های «شیر» (لبنیات و حیوان درنده) و «بادیه» (کلسه و صحرا) است؛ بنابراین نمی‌توان گفت این مصراع مغالطه دارد. زیرا هدف شاعر همه برداشت‌هاست.

۱۳۵- گزینه ۱ «چون قبل از کلمه «صندلی» واژه «پایه» آمده است، «صندلی» در معنای کامل خود به کار رفته است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ منظور از «نماز» بخشی از نماز است؛ بنابراین دلالت تضمینی دارد. ۳ می‌توان گفت «پارهنه» بودن یعنی «کفش‌نداشتن» و «سربرهنه‌بودن» هم یعنی «کلاه‌نداشتن»؛ پس بخشی از معنای «سر و پا» منظور است و دلالت تضمینی است. ۴ شخص به خاطر فروتنی خود را «بنده» نامیده است و در واقع «عبد» یا «غلام» مخاطب خود نیست؛ پس در این جمله واژه «عبد» معنای التزامی دارد.

۱۳۶- گزینه ۱ «کنایه‌ها، ضرب‌المثل‌ها و استعاره‌ها، معمولاً دلالت التزامی محسوب می‌شوند، اما در این‌جا ۲، دلالت مطابقی دارد و سایر گزینه‌ها، کنایه و ضرب‌المثل هستند. ولی اگر قبل یا بعد از ۳ و ۴ جملاتی را اضافه کنیم، می‌توانیم آن‌ها را از حالت التزامی خارج کنیم و از آن‌ها برداشت مطابقی کنیم، اما همیشه کنایه است و نمی‌توان آن را از حالت کنایه خارج کرد.

۱۳۷- گزینه ۴ «دریاچه» یا «دریاچه» ۱ «دریاچه» یا «دریاچه» دو معنای متفاوت ایجاد می‌کند که به فاصله و نیم‌فاصله بازمی‌گردد و امکان بروز مغالطه شیوه نگارشی کلمات است. ۲ چهار سال اختلاف (به معنای دعوا) دارند یا چهار سال اختلاف سن دارند؛ پس امکان بروز مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد. ۳ می‌تواند مغالطه شیوه نگارشی کلمات داشته باشد: ۱- بی‌تو مهتاب، شبی باز... ۲- بی‌تو مهتاب شبی، باز از ... ۴ هیچ مغالطه‌ای ندارد.

۱۳۸- گزینه ۳ «دلالت دست بر قدرت، التزامی است، چراکه «قدرت» نه مطابق با معنای دست است و نه جزئی از آن. دلالت نان بر غذا هم دلالت بر بیش از معنای اصلی است (مجاز جزء به کل) و التزامی است. یعنی غذا نه مطابق نان است و نه جزئی از آن. البته دقت کنید که دلالت غذا بر نان مطابق با تضمینی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ و ۴ دلالت تضمینی، چراکه گوشت قسمتی از گوسفند است و بدنه ماشین هم قسمتی از ماشین است. ۲ مطابق

۱۳۹- گزینه ۲ «واژه «سر» در صورت سؤال کنایه از تصمیم‌نداشتن است؛ پس دلالت التزامی است.

بررسی گزینه‌ها: ۱ دلالت مطابقی ۲ دلالت التزامی ۳ دلالت مطابقی ۴ دلالت تضمینی

۱۴۰- گزینه ۱ «اگر یک کلمه دو معنا یا بیشتر داشته باشد (منظور چند معنای مطابقی است) و همین مسئله باعث مغالطه شود، مغالطه اشتراک لفظ پیش می‌آید. در ۱، لفظ «سیر» در دو معنا به کار رفته و می‌تواند منجر به مغالطه اشتراک لفظ شود، اما اگر لفظ، یک معنا داشته باشد یا یک معنا از آن مورد نظر باشد، اما به دلیل تفاوت دلالت‌ها مغالطه رخ دهد، مغالطه توسل به معنای ظاهری اتفاق افتاده است. در سایر گزینه‌ها، الفاظ تکرار شده یک بار به دلالت التزامی و یک بار به دلالت مطابقی به کار رفته است.

۱۴۱- گزینه ۱ «استفاده از مشترک لفظی لزوماً مغالطه نیست. مغالطه زمانی رخ می‌دهد که ما معنای مختلف مشترک لفظی را به جای هم بگیریم و اشتباه کنیم.

۱۴۲- گزینه ۳ «ما میان برج و بلند قد بودن که معنایی بیرون از معنای اصلی برج میلاد است، ارتباط برقرار کرده‌ایم و سپس آن معنای بیرونی را در نظر گرفته‌ایم؛ پس دلالت التزامی برقرار است. حال از این دلالت التزامی استفاده کرده‌ایم و آن را به دوستان نسبت داده‌ایم. پس حرف ما مبهم نیست و مغالطه‌ای هم نیست. در ضمن، با قطعیت نمی‌توانیم بگوییم که حرف ما بار ارزشی منفی دارد.

۱۴۳- گزینه ۱ «استفاده از مشترک لفظی لزوماً مغالطه نیست. مغالطه زمانی رخ می‌دهد که ما معنای مختلف مشترک لفظی را به جای هم بگیریم و اشتباه کنیم.

۱۴۴- گزینه ۲ «اگر ویرگول را بعد از «نه» بگذاریم، یک معنا می‌دهد و اگر بعد از «زیباست» بگذاریم، معنای برعکسش را می‌دهد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «با» می‌تواند دو جور معنی دهد (علی‌رغم و به واسطه) و عبارت نیز به تناسب آن دو معنای مختلف می‌تواند پیدا کند؛ پس احتمال مغالطه اشتراک لفظ دارد. دقت کنید که در این گزینه، جای ویرگول مشخص شده و نمی‌تواند خطایی ایجاد کند و البته حتی اگر ویرگول را جابه‌جا کنیم هم تأثیری در معنای جمله ندارد. ۳ استعاره به کار رفته و مغالطه‌ای ندارد. ۴ «آهنگر» دو معنا می‌تواند داشته باشد (شغل یا اسم خاص) و عبارت نیز دو معنای متفاوت بدهد؛ پس احتمال مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد.

۱۴۸- گزینه ۴ «منظور از ایران، مردم آن است نه قسمتی از کشور ایران و نه خود کشور ایران؛ پس ایران در این گزینه دلالت التزامی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ منظور قسمتی از خاک ایران است، مثلاً جنوب کشور؛ پس دلالت تضمینی دارد. ۱ و ۳ کاملاً معنای ایران (کشور ایران) مد نظر است؛ پس دلالت مطابقی است.

۱۴۹- گزینه ۳ «ابهام در مرجع ضمیر معمولاً زمانی اتفاق می‌افتد که مرجع ضمیر را نتوان در جمله تشخیص داد. گزینه سوم، معلوم نیست که «بر سر دخترش دست کشید یا بر سر خودش!»

۱۳۰- گزینه ۴ «او گفت این پول سهم من است» سهم کیست؟ مرجع ضمیر مشخص نیست؛ پس ابهام در مرجع ضمیر است.

۱۳۱- گزینه ۱ «استفاده از مشترک لفظی لزوماً مغالطه نیست. مغالطه زمانی رخ می‌دهد که ما معنای مختلف مشترک لفظی را به جای هم بگیریم و اشتباه کنیم.

۱۳۲- گزینه ۳ «ما میان برج و بلند قد بودن که معنایی بیرون از معنای اصلی برج میلاد است، ارتباط برقرار کرده‌ایم و سپس آن معنای بیرونی را در نظر گرفته‌ایم؛ پس دلالت التزامی برقرار است. حال از این دلالت التزامی استفاده کرده‌ایم و آن را به دوستان نسبت داده‌ایم. پس حرف ما مبهم نیست و مغالطه‌ای هم نیست. در ضمن، با قطعیت نمی‌توانیم بگوییم که حرف ما بار ارزشی منفی دارد.

۱۳۳- گزینه ۴ «گزینه‌های ۱، ۲ و ۳ دلالت مطابقی دارند، یعنی از معنای اصلی لفظ «شیر» استفاده کرده‌اند. اما در ۴، لفظ شیر، دلالت التزامی دارد؛ زیرا از لفظ «شیر» به معنای حیوان درنده استفاده کرده اما معنایی خارج از معنای اصلی لفظ را مد نظر قرار داده است.

۱۳۴- گزینه ۲ «یک‌دقیقه‌ای آمدن» به دلالت التزامی معنای «زود و به سرعت آمدن» می‌دهد که گوینده، معنای مطابقی آن (یعنی ۶۰ ثانیه) را مراد کرده است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ «در این عبارت فقط «شیر» می‌تواند معانی مختلفی داشته باشد که البته به توجه به شواهد و قراینی که در جمله داریم، معلوم است فقط یک معنای آن (لبنیات) قابل برداشت است و بنابراین عبارت مغالطه ندارد. ۳ مرجع ضمیر «ش» در کلمه «طرفش» مشخص نیست (شیر یا آهو؟) پس مغالطه ابهام در مرجع ضمیر دارد. ۴ مولانا در این مصراع خود در حال هشدار دادن در مورد معانی مختلف واژه‌های «شیر» (لبنیات و حیوان درنده) و «بادیه» (کلسه و صحرا) است؛ بنابراین نمی‌توان گفت این مصراع مغالطه دارد. زیرا هدف شاعر همه برداشت‌هاست.

۱۳۵- گزینه ۱ «چون قبل از کلمه «صندلی» واژه «پایه» آمده است، «صندلی» در معنای کامل خود به کار رفته است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ منظور از «نماز» بخشی از نماز است؛ بنابراین دلالت تضمینی دارد. ۳ می‌توان گفت «پارهنه» بودن یعنی «کفش‌نداشتن» و «سربرهنه‌بودن» هم یعنی «کلاه‌نداشتن»؛ پس بخشی از معنای «سر و پا» منظور است و دلالت تضمینی است. ۴ شخص به خاطر فروتنی خود را «بنده» نامیده است و در واقع «عبد» یا «غلام» مخاطب خود نیست؛ پس در این جمله واژه «عبد» معنای التزامی دارد.

۱۳۶- گزینه ۱ «کنایه‌ها، ضرب‌المثل‌ها و استعاره‌ها، معمولاً دلالت التزامی محسوب می‌شوند، اما در این‌جا ۲، دلالت مطابقی دارد و سایر گزینه‌ها، کنایه و ضرب‌المثل هستند. ولی اگر قبل یا بعد از ۳ و ۴ جملاتی را اضافه کنیم، می‌توانیم آن‌ها را از حالت التزامی خارج کنیم و از آن‌ها برداشت مطابقی کنیم، اما همیشه کنایه است و نمی‌توان آن را از حالت کنایه خارج کرد.

۱۳۷- گزینه ۴ «دریاچه» یا «دریاچه» دو معنای متفاوت ایجاد می‌کند که به فاصله و نیم‌فاصله بازمی‌گردد و امکان بروز مغالطه شیوه نگارشی کلمات است. ۲ چهار سال اختلاف (به معنای دعوا) دارند یا چهار سال اختلاف سن دارند؛ پس امکان بروز مغالطه اشتراک لفظ وجود دارد. ۳ می‌تواند مغالطه شیوه نگارشی کلمات داشته باشد: ۱- بی‌تو مهتاب، شبی باز... ۲- بی‌تو مهتاب شبی، باز از ... ۴ هیچ مغالطه‌ای ندارد.

۱۵۰- گزینه ۴

فرب کلمهٔ اختلاف را نخورید! شاید ظاهر این عبارت به خاطر مثال‌های کتاب درسی آشنا باشد، اما چون بعد از اختلاف کلمهٔ «سن» آمده، معلوم است که منظور گوینده اختلاف سنی است و نمی‌توان معنای دیگری برداشت کرد. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱ در این عبارت معلوم است که شیشهٔ میز فروخته شده، اما معلوم نیست میز شکسته یا شیشه شکسته است. ۲ معلوم نیست ما در گلیم (نوعی فرش) هستیم یا در گل هستیم. ۳ معلوم نیست قیمت ساعت را پرسیده یا زمان را.

۱۵۱- گزینه ۳

فعل «گشتند» می‌تواند به دو معنا باشد، یکی به معنای «روی گردانی» و یکی به معنای «شدن». در ۱ و ۲ به خاطر وجود قرینه، معنای شیر اشتراک ندارد، بلکه واضح است (بال: شیر جنگل، کیک: شیر خوراکی)؛ پس مغالطه‌ای وجود ندارد. در ۴ نیز کلمهٔ «کشتی» به خاطر حرکت‌گذاری «کشتی» و «کشتی» احتمال مغالطهٔ نگارشی کلمات را به وجود می‌آورد.

۱۵۲- گزینه ۱

اگر به گزینه‌ها نگاه کنیم، به ترتیب کلمات گرگان، نهاده، غریب و گذران مشترک لفظی هستند. و معنی درست این مشترک‌های لفظی در گزینه‌های ۲ تا ۴ از خود مصرع‌ها مشخص می‌شود، اما در مصرع ۱ آن‌قدر شواهدی وجود ندارد که مطمئن شویم شهر گرگان نایمن شده یا گرگ‌ها جایی را نایمن کرده‌اند.

۱۵۳- گزینه ۳

همهٔ گزینه‌ها مشترک لفظی دارند؛ اما با توجه به خود عبارت گزینه‌های دیگر، نمی‌توان لزوماً دو برداشت متفاوت از متن داشت. **بررسی گزینه‌ها:** ۱ عبارت روان دو معنی دارد (جاری و روح)، از اما با توجه به کلمهٔ «جوی» فقط معنای جاری در جمله معنادار است: گویی درون این رود غالب جاری شده است. ۲ زی در زبان رودکی دو معنا دارد (زیستن و به سوی)، ولی این‌جا عبارت «دیر زی» فقط معنای عمر طولانی می‌دهد. ۳ کلمهٔ خوش مشترک لفظی است (خود و خانواده). این‌جا، هم می‌توان معنا کرد که «برادرم که فقط خودش را در نظر می‌گیرد» و هم «برادرم که به خانواده وابسته و گرفتار خانواده است»؛ پس احتمال هر دو برداشت وجود دارد. ۴ دو کلمهٔ ماه و مهر مشترک لفظی هستند، اما با توجه به عبارت «فروزنده ماه» می‌فهمیم که منظور ماه آسمانی است و با توجه به ناهید و ماه می‌فهمیم که «مهر» هم این‌جا معنای خورشید دارد؛ پس نمی‌شود دو برداشت متفاوت داشت.

۱۵۴- گزینه ۴

در دلالت التزامی، لفظ بر معنایی خارج از معنای اصلی خودش دلالت می‌کند. اگر یک بار دیگر گزینه‌ها را مرور کنیم، می‌بینیم که یک آدم خجالتی و مردم‌گریز را به گریه تشبیه کرده‌اند؛ پس باید ببینیم در کدام گزینه، لفظ گریه به جای وجه‌شبه (خجالتی‌بودن و فرارکردن از غریبه‌ها) به کار رفته است. بر این اساس فقط در گزینهٔ چهارم گریه معنای التزامی دارد و معنای کامل جمله این‌گونه می‌شود: خجالتی نباش و با مهمان‌ها معاشرت کن، اما در سایر گزینه‌ها چون وجه‌شبه آمده است، لفظ «گریه» دلالت مطابقی دارد.

۱۵۵- گزینه ۳

وقتی از لفظ «قلب» معنای «احساس» را برداشت کنیم، یعنی معنای التزامی آن را در نظر گرفته‌ایم. پس اگر گوینده هم همین معنا را در نظر داشته است، جابه‌جایی دلالت‌ها رخ نداده و در نتیجه مغالطه‌ای نشده است.

۱۵۶- گزینه ۲

اصطلاح «موش‌شدن» در این‌جا کنایه از ترسیدن است. پس بین حیوان موش و ترسو بودن یک رابطهٔ ذهنی در نظر گرفته‌ایم و معنای بیرون از معنای واقعی لفظ «موش» را در نظر داشته‌ایم. بنابراین دلالت التزامی شکل گرفته است.

۱۵۷- گزینه ۱

برای پاسخ به این سؤال شما باید کل کتاب منطق را خوانده باشید و تفاوت معنایی دو اصطلاح «مفهوم کلی و جزئی» و «قضایای کلی و جزئی» را بدانید. به هر حال، در این دو اصطلاح، معانی کلمات جزئی و کلی فرق دارد. پس کلمات جزئی و کلی، هر دو مشترک لفظی هستند و چون گوینده گفته قضایا مانند مفاهیم دارای جزئی و کلی‌اند. احتمال دارد شنونده فکر کند که کلمهٔ «جزئی» یا «کلی» در قضایا همان معنای جزئی و کلی در مفاهیم را دارد.

۱۴۱- گزینه ۳

در این گزینه، ضمیر «آن» می‌تواند هم به ترکیهٔ نفس برگردد و هم به توبه، پس در مرجع ضمیر ابهام وجود دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری است. ۲ مغالطه ندارد. ۴ مغالطهٔ اشتراک لفظ دارد: ۱- ما در گل هستیم. ۲- ما، در گلیم هستیم.

۱۴۲- گزینه ۴

۱ «با» در این عبارت اشتراک لفظ دارد همراه با ما و در یک تیم در مقابل ما **۲** در عبارت «علی شیر است»، شیر دلالت التزامی به شجاعت دارد، اما در عبارت دوم معلوم می‌شود که دلالت مطابقی شیر جنگل و بیشه به جای دلالت التزامی گرفته شده و توسل به معنای ظاهری است. **۳** عبارت «شکر» احتمال دارد که همراه با مغالطهٔ شیوهٔ نگارشی کلمات باشد، چراکه می‌تواند به صورت «شکر» یا «شکر» نوشته شود. **۴** واژهٔ «دریند» می‌تواند به دو صورت نوشته شود: «دریند» یا «در بند». پس مغالطهٔ نگارشی است.

۱۴۳- گزینه ۳

مراد گوینده از لفظ «دست به عصا باش» احتیاط کردن بوده؛ یعنی دلالت التزامی را در نظر داشته است؛ ولی شنونده، لفظ عصا را به معنای مطابقی آن درک کرده بود. بنابراین معنای ظاهری و مطابقی لفظ را در نظر گرفته است که موجب بروز مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری می‌شود.

۱۴۴- گزینه ۲

در این‌جا معلوم نیست که گوینده می‌خواهد بگوید از این‌که فرد دیگری را راهنمایی کرده پشیمان است یا از این‌که آن فرد گوینده را راهنمایی کرده بوده. بنابراین مرجع ضمیر، نامشخص است و مغالطهٔ ابهام در مرجع ضمیر محتمل است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ قیمت‌نداشتن دو معنی دارد: گران‌بودن و بدون قیمت و ارزش‌بودن. پس مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری می‌تواند رخ دهد. ۳ کلمهٔ «کمباب» در این‌جا دو معنای متفاوت دارد و اشتراک لفظ است؛ ولی به معنای کم‌تعدادبودن و دومی به معنای نظیرنداشتن از نظر جنس و کیفیت. ۴ روان‌شناسی در این‌جا به دلالت مطابقی، یعنی شناخت روان آدم‌ها گرفته شده، ولی لفظ «روان‌شناسی» به یک علم خاص اشاره می‌کند و دلالت التزامی دارد؛ بنابراین مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری رخ داده است.

۱۴۵- گزینه ۲

برای این تست باید کتاب درسی منطق را تا آخر خوانده باشید؛ زیرا باید دربارهٔ مباحث قضایای کلی و جزئی و مفاهیم کلی و جزئی بیشتر بدانید؛ اما حیف بود که سؤال را این‌جا نیاوریم! اما پاسخ: گوینده در این‌جا میان دو معنای لفظ «جزئی» مغالطه کرده است؛ زیرا معنای مفهوم جزئی با قضیهٔ جزئی متفاوت است. بنابراین، مغالطه از نوع اشتراک لفظ است؛ زیرا کلمهٔ «جزئی» در اصل مشترک لفظی است.

۱۴۶- گزینه ۳

در این گزینه، دلالت لفظ «مدرسه» به ترتیب، التزامی، تضمینی و مطابقی است. از مدرسه اجازه گرفتند (از مسئولان مدرسه)؛ مدرسه را تزیین کنند (در و دیوار مدرسه)؛ از مدرسه خارج شوند (از ساختمان مدرسه).

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ تضمینی - مطابقی - تضمینی ۲ تضمینی - مطابقی - التزامی - التزامی ۴ مطابقی - التزامی - التزامی

۱۴۷- گزینه ۱

در این گزینه، هر سه کلمهٔ مشخص شده، دلالت مطابقی دارند. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۲ مطابقی - تضمینی - مطابقی ۳ التزامی - مطابقی - تضمینی ۴ التزامی - التزامی - مطابقی

۱۴۸- گزینه ۴

در این عبارت معلوم نیست که «عکس‌گرفتن» به معنای عکاسی است یا دریافت کردن چند عکس.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ گوهر در این‌جا استعاره است و فقط ممکن است موجب مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری شود. ۲ هیچ مغالطه‌ای وجود ندارد. ۳ در این‌جا خانه دلالت التزامی داشته ولی در ادامه به معنای مطابقی در نظر گرفته شده؛ پس مغالطهٔ توسل به معنای ظاهری اتفاق افتاده است.

۱۴۹- گزینه ۳

در این عبارت، لفظ نماز بر بخشی از نماز یعنی سجده دلالت دارد؛ پس دلالت تضمینی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ مطابقی ۲ مطابقی ۴ مطابقی

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) لفظ «تصدیق» مشترک لفظی است؛ اما چون کاملاً مشخص است که گوینده منظورش کدام معنای تصدیق است (تصدیق به معنای تأیید)، احتمال بروز مغالطه اشتراک لفظ وجود ندارد. ۳) لفظ «ماه» مشترک لفظی است؛ اما باز در این‌جا شاعر هر دو معنای این کلمه را هدف گرفته تا شعر زیباتر شود، پس اصلاً مغالطه‌ای در کار نیست. ۴) شاعر در این‌جا هم هر دو معنای کلمه «شیر» را در نظر دارد و مغالطه‌ای وجود ندارد.

۱۵۸- گزینه ۴: خیلی دقت کنید که دلالت کل بر جزء دلالت تضمینی است، اما دلالت جزء بر کل دلالت التزامی است؛ بنابراین دلالت ساعت بر عقربه ساعت دلالت تضمینی است، اما دلالت عقربه بر ساعت، دلالت التزامی است، زیرا در معنای لفظ عقربه معنای ساعت وجود ندارد و عقربه ممکن است عقربه فشارسنج یا قطب‌نما باشد، اما در معنای ساعت، عقربه وجود دارد. بر این اساس، ستون‌ها را بررسی می‌کنیم:

الف) التزامی - التزامی (ب) تضمینی - التزامی (پ) التزامی - التزامی (ت) تضمینی - التزامی (ث) التزامی - التزامی (ج) تضمینی - التزامی

۱۵۹- گزینه ۲: معنای اصلی این مصرع این است که دوستانم می‌گویند هدف‌ت و خواسته‌ات از عشق چیست (برداشت اول و اصلی)، اما ممکن است دچار مغالطه توسل به معنای ظاهری شد؛ چرا در عشق دارای سر هستی! (برداشت دوم و مغالطه‌آمیز). اما اگر دو کلمه «سر» و «داری» به اشتباه به یکدیگر بچسبند، مغالطه نگارشی هم رخ می‌دهد: در عشق چرا سر داری و برتری داری؟ (برداشت سوم و مغالطه‌آمیز)

۱۶۰- گزینه ۳: علائم سجاوندی همان علامت‌های نقطه، ویرگول و علامت سؤال و تعجب هستند. در این عبارت نمی‌توان با هیچ‌کدام از این علامت‌ها، تغییری در معنی جمله ایجاد کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱) فردریک کاپلستون نگارنده تاریخ فلسفه، مسیحی است. / فردریک کاپلستون، نگارنده تاریخ فلسفه مسیحی است. ۲) کارگروه بررسی امنیت اجتماعی، در اهواز شروع به کار کرد. / کارگروه بررسی امنیت اجتماعی در اهواز، شروع به کار کرد. ۴) با بررسی گزارش کار، آقای نصری از اخراج او منصرف شد. / با بررسی گزارش کار آقای نصری، از اخراج او منصرف شد.

۱۶۱- گزینه ۴: **بررسی گزینه‌ها:** ۱) زندان: تضمینی / پاهای خود: مطابقی یا تضمینی / پشت: مطابقی ۲) بچه‌آهو: مطابقی / پایش: تضمینی / سگی: مطابقی ۳) سقراط: مطابقی / خواب راحت: التزامی / دیدگان: التزامی ۴) چهره: التزامی (گشودن چهره یعنی روی خوش و لبخند زدن) / مادرت: مطابقی / روی: تضمینی (گونه، پیشانی یا بخشی از صورت)

۱۶۲- گزینه ۱: **بررسی گزینه‌ها:** ۱) دادگاه: مطابقی / شیردلی: التزامی / صندلی: تضمینی (روی صندلی) ۲) شهر: مطابقی / پاک‌دستی: التزامی / منزل: مطابقی ۳) انسان: مطابقی / جامعه: مطابقی / دست: التزامی ۴) شیر: مطابقی / جنگل: مطابقی / حیوانات: مطابقی

۱۶۳- گزینه ۱: در این گزینه مغالطه فقط به دلیل اشتراک لفظ رخ داده است، چون در هر دو مورد لفظ شیر دلالت مطابقی دارد؛ یعنی شیر سه معنای مطابقی متفاوت دارد که این‌جا دو مورد از آن‌ها به کار رفته است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲) مغالطه توسل به معنای ظاهری است که به دلیل تفاوت دلالت در لفظ ماه رخ داده است. در اولی دلالت التزامی و در دومی دلالت مطابقی است. ۳) مغالطه توسل به معنای ظاهری است که به دلیل تفاوت دلالت در لفظ کوه رخ داده است. در اولی دلالت التزامی و در دومی دلالت مطابقی است. ۴) در مورد لفظ شیر، هم اشتراک لفظ وجود دارد و هم تفاوت دلالت. در اولی دلالت التزامی است، چون استعاره از شجاع بودن است و معنای مطابقی‌اش شیر جنگل است و در دومی به دلالت مطابقی، به معنای شیر خوراکی است.

۱۶۴- گزینه ۲: شیر در اصل یک مشترک لفظی است که سه معنای «نوعی حیوان درنده»، «شیر آب» یا «شیر خوراکی» را دارد. در ضمن، شیر به دلالت التزامی از معنای شیر درنده می‌تواند دلالت بر شجاعت هم داشته باشد؛ پس باید عبارت‌ها را بررسی کنیم تا به پاسخ برسیم.

بررسی عبارت‌ها: **الف) دو معنای مطابقی (ب) دو معنای مطابقی (پ) یک معنای مطابقی (ت) یک معنای التزامی و یک معنای مطابقی (ث) دو معنای مطابقی**

۱۶۵- گزینه ۱: در عبارت **ت**، معنای التزامی شیر (شجاعت) با معنای مطابقی (نوعی حیوان درنده) اشتباه گرفته شده و مغالطه توسل به معنای ظاهری اتفاق افتاده. در عبارت **ث** هم دو معنای مطابقی شیر (به ترتیب ماده‌ای خوراکی و حیوانی درنده) با هم اشتباه گرفته شده‌اند. در سایر گزینه‌ها، با توجه به بافت متن، نه گوینده مغالطه‌ای کرده و نه مخاطب و شنونده دچار خطا و مغالطه خواهد شد.

۱۶۶- گزینه ۲: در عبارت **الف** فقط با دو معنای مطابقی روبه‌رویم؛ پس با این‌که این عبارت مغالطه ندارد اما مغالطه‌خیز است و آن هم مغالطه اشتراک لفظ. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱) مغالطه توسل به معنای ظاهری زمانی است که ما دست کم یک دلالت التزامی یا تضمینی داشته باشیم، اما لفظ شیر در این عبارت فقط معنای مطابقی دارد. ۳) در این عبارت گوینده معنای التزامی یک واژه را در نظر گرفته و شنونده معنای مطابقی را در نظر گرفته؛ پس مغالطه توسل به معنای ظاهری است. ۴) این‌جا هم مخاطب دو معنای مطابقی را با هم اشتباه گرفته و مغالطه از نوع اشتراک لفظ است نه توسل به معنای ظاهری، زیرا هیچ‌کدام از الفاظ دلالت التزامی یا تضمینی ندارند.

درس ۳ مفهوم و مصداق

۱۶۷- گزینه ۳: هر مفهومی یا کلی است یا جزئی؛ اما مصداقش در عالم خارج قطعاً جزئی است.

۱۶۸- گزینه ۳: ۱) و ۴) ضمیر اشاره «این، آن» دارند؛ پس جزئی هستند. ۲) نیز اسم خاص است، اما مفهوم زمان در ۳) می‌تواند مصداق‌های زیادی داشته باشد و کلی است.

۱۶۹- گزینه ۲: هم مفهوم کلی، هم جزئی ممکن است فقط یک مصداق داشته باشد (رد ۱ و ۳)، حال اگر کلی باشد، قابلیت صدق بر بیش از یک مصداق را دارد (رد ۴).

۱۷۰- گزینه ۴: هر دانش‌آموزی قطعاً انسان است، اما برخی انسان‌ها دانش‌آموز نیستند؛ پس میان‌شان نسبت عموم و خصوص مطلق برقرار است. ۱) و ۲) نیز دارای نسبت تباین‌اند. در درس‌نامه گفتیم که میان اجزای یک شیء و خود شیء، نسبت تباین برقرار است، نه عموم و خصوص مطلق. ۳) هم دارای مفهوم جزئی (سپیدرود) است و نمی‌تواند هیچ‌کدام از نسبت‌های چهارگانه را داشته باشد.

۱۷۱- گزینه ۱: مفهوم بیرجند، یک مفهوم جزئی است و نمی‌تواند با یک مفهوم کلی، نسبت عموم و خصوص مطلق داشته باشد.

۱۷۲- گزینه ۴: پایتخت ایران ← کلی ← یک مصداق دارد.

مربع دایره ← کلی ← هیچ مصداقی ندارد.

کتاب منطق ← کلی ← مصداق زیادی دارد.

خالق عالم ← کلی ← فقط یک مصداق دارد.

۱۷۳- گزینه ۳: نسبت‌های چهارگانه تنها در کلی‌ها هستند، نه در جزئی‌ها. نسبت‌هایی که در آن‌ها، مصداق مشترک وجود دارد. ← تساوی، عموم و خصوص مطلق و عموم و خصوص من‌وجه نسبت‌هایی که در آن‌ها، مصداق غیرمشترک وجود دارد. ← تباین، عموم و خصوص مطلق و عموم و خصوص من‌وجه

نسبتی که در آن هیچ مصداق مشترکی وجود ندارد. ← تباین

۱۷۴- گزینه ۴: عدد، مفهومی عام است و زوج و فرد اقسام عدد صحیح هستند؛ پس رابطه عدد صحیح با زوج و فرد، عموم و خصوص مطلق است (رد ۱). در طبقه‌بندی مفاهیم گفتیم که مفاهیم موجود در هر طبقه، با هم نسبت تباین